

Методичні рекомендації до курсу
ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до курсу
«ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ»

Житомир
Вид-во ЖДУ імені Івана Франка
2018

УДК 37.015.3(076)

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № _____ від _____)*

Рецензенти:

Бойко І.І. – кандидат психологічних наук, завідувачка кафедри психології КЗ «Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради.

Дубравська Н.М. - кандидат психологічних наук, завідувачка кафедри психології Житомирської філії ПВНЗ «Київського інституту бізнесу та технологій» ТОВ.

Педагогічна психологія: Методичні рекомендації. / **Укладачі:**

К 60 Т.В. Коломієць, Т.В. Можаровська, Т.М. Шапран. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2018. – 97с.

Методичні рекомендації з курсу «Педагогічна психологія» складено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою бакалавра спеціальності 053 Психологія. Вона охоплює всі змістові модулі, визначені програмою.

Методичні рекомендації складаються зі: вступу, розподілу навчальних годин на модулі, тем лекційного курсу дисципліни, інструктивно-методичних матеріалів до практичних та лабораторних занять, а також до самостійної роботи студентів, завдань та вимог до підсумкових модульних робіт і до заліку, списку рекомендованої літератури.

УДК 37.015.3(076)

ЗМІСТ

Вступ	5
1. Структура навчальної дисципліни.....	6
2. Загальні рекомендації до організації самостійної роботи студентів.....	9
3. Модуль 1. Психологія навчання, виховання та розвитку особистості.....	13
4. Модуль 2. Психологія суб'єктів педагогічного процесу.....	36
5. Перелік питань до заліку з курсу «Педагогічна психологія».....	79
6. Рекомендована література до курсу «Педагогічна психологія»	82
7. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни.....	89

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Педагогічна психологія» є нормативною при підготовці бакалаврів галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія.

Основною метою вивчення дисципліни «Педагогічна психологія» є підготовка майбутніх психологів до здійснення професійної діяльності в межах психологічного супроводу учасників педагогічного процесу.

Основними завданнями курсу є:

1. Оволодіння студентами основними поняттями та методами педагогічної психології.
2. Ознайомлення з психологією суб'єктів педагогічної взаємодії.
3. Розуміння психологічної сутності педагогічних процесів, явищ та феноменів.
4. Набуття майбутніми психологами професійних компетентностей у сфері вирішення основних завдань психологічного супроводу педагогічного процесу.

По завершенню вивчення курсу студенти повинні **знати**:

- основні психологічні підходи до розуміння та вивчення педагогічних процесів та явищ;
- сучасні теорії навчання, учіння, наuczіння та виховання;
- основні механізми та закономірності засвоєння, структурування та збереження нового соціокультурного досвіду у свідомості особистості;
- особливості взаємозв'язку навчання, виховання та розвитку особистості;
- психологічні основи діяльності та взаємодії учасників педагогічного процесу;
- особливості управління процесом виховання особистості дитини;
- психологічні особливості учбової діяльності учня.

По завершенню вивчення курсу студенти повинні оволодіти наступними **компетентностями** (*Розділ 4 Освітньої програми*):

- ✓ знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- ✓ здатність усвідомлювати межі своєї компетентності та дотримуватися норм професійної етики.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин, 5 кредитів ECTS.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	денна форма / заочна форма				
	Всього годин	кількість годин			
		лекції	практичні	лабораторні	Самостійна робота
Модуль 1. Психологія навчання, виховання та розвитку особистості					
<i>Змістовий модуль 1. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки</i>					
Тема 1. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки	7	2			5/7
➤ Предмет, завдання та методи педагогічної психології	5		2		3/5
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	12	2	2		8/12
<i>Змістовий модуль 2. Психологічні засади процесів навчання, виховання та розвитку</i>					
Тема 2. Психологічні особливості процесу навчання	10	4/1			6/9
➤ Психологія навчання	8		2		6/8
Тема 3. Психологія виховання	6	2/1			4/5
➤ Управління процесом виховання особистості дитини	7		2		5/7
➤ Умови ефективного виховання	7		2		5/7
Тема 4. Психологія розвитку особистості	8	2			6/8
➤ Навчання та виховання як фактори розвитку особистості	6		2/2		4/4
➤ Психологія розвивального навчання	6		2		4/6
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	58	8/2	10/2		40/54
<i>Усього годин за модуль 1</i>	70	10/2	12/2	0	48/66
Модуль 2. Психологія суб'єктів педагогічного процесу					
<i>Змістовий модуль 3. Психологія учня</i>					
Тема 5. Психологія учбової діяльності та особистості учня	9	4/1			5/8
➤ Психологія учіння	6		2		4/6
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	15	4/1	2		9/14
<i>Змістовий модуль 4. Психологія вчителя.</i>					
Тема 6. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя	8	2/1			6/7
➤ Психологія педагогічної діяльності	4		2		2/4
➤ Психологічні складові ефективності педагогічної діяльності	7		2		5/5
➤ Психологія особистості педагога	6			4	2/6
<i>Разом за змістовим модулем 4</i>	25	2/1	4	4	15/22
<i>Змістовий модуль 5. Психологія взаємодії суб'єктів педагогічного процесу</i>					
Тема 7. Психологія взаємодії суб'єктів педагогічного процесу	6	2			4/6
➤ Педагогічне спілкування	8		2		6/6
➤ Особливості спілкування школярів у	6			2/1	4/5

класному колективі					
➤ Конфлікти між учасниками педагогічної взаємодії	8		2	2/1	4/7
➤ Психодіагностичне вивчення стану навчально-виховного процесу	6			2/1	4/5
➤ Психодіагностичне вивчення учнівського колективу	6			2/1	4/5
<i>Разом за змістовим модулем 5</i>	40	2	4	8/4	26/34
<i>Усього годин за модуль 2</i>	80	8/2	10	12/4	50/74
Усього годин за семестр	150	18/4	22/2	12/4	98/140

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Педагогічна психологія як галузь психологічної науки	2
2.	Психологічні особливості процесу навчання	4
3.	Психологія виховання	2
4.	Психологія розвитку особистості	2
5.	Психологія учбової діяльності та особистості учня	4
6.	Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя	2
7.	Психологія взаємодії суб'єктів педагогічного процесу	2
	Разом	18

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет, завдання та методи педагогічної психології	2
2.	Психологія навчання	2
3.	Управління процесом виховання особистості дитини	2
4.	Умови ефективного виховання	2
5.	Навчання та виховання як фактори розвитку особистості	2
6.	Психологія розвивального навчання	2
7.	Психологія учіння	2
8.	Психологія педагогічної діяльності	2
9.	Психологічні складові ефективності педагогічної діяльності	2
10.	Педагогічне спілкування	2
11.	Конфлікти між учасниками педагогічної взаємодії	2
	Разом	22

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Психологія особистості педагога	4
2.	Особливості спілкування школярів у класному колективі	2
3.	Психодіагностичне вивчення учнівського колективу	2
4.	Психодіагностичне вивчення стану навчально-виховного процесу	2
5.	Конфлікти між учасниками педагогічної взаємодії	2
	Разом	12

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Педагогічна психологія як галузь психологічної науки	5
2.	Предмет, завдання та методи педагогічної психології	3
3.	Психологічні особливості процесу навчання	6
4.	Психологія навчання	6
5.	Психологія виховання	4
6.	Умови ефективного виховання	5
7.	Управління процесом виховання особистості дитини	5

8.	Психологія розвитку особистості	6
9.	Навчання та виховання як фактори розвитку особистості	4
10.	Психологія розвивального навчання	4
11.	Психологія учбової діяльності та особистості учня	5
12.	Психологія учіння	4
13.	Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя	6
14.	Психологічні складові ефективності педагогічної діяльності	5
15.	Психологія особистості педагога	2
16.	Психологія взаємодії суб'єктів педагогічного процесу	4
17.	Педагогічне спілкування	6
18.	Особливості спілкування школярів у класному колективі	4
19.	Конфлікти між учасниками педагогічної взаємодії	4
20.	Психологія педагогічної діяльності	2
21.	Психодіагностичне вивчення учнівського колективу	4
22.	Психодіагностичне вивчення стану навчально-виховного процесу	4
	Разом	98

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є невід’ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до практичних занять;
- підготовка рефератів та тематичних повідомлень;
- конспектування та аналіз першоджерел;
- підготовка практичних завдань до семінарських занять;
- виконання практичних завдань при підготовці до лабораторних занять (в тому числі планування і проведення досліджень; обробка результатів психолого-педагогічних досліджень);
- підготовка звітів за результатами виконання практичних завдань;
- підготовка усних виступів (в тому числі захисти та презентації власної дослідницької роботи, а також презентація рефератів і тематичних повідомлень);
- підготовка до підсумкових модульних робіт та заліку.

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань теми, які виносяться на практичне заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки:

- Визначте питання для підготовки (необхідно розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
- Опрацюйте матеріали відповідного лекційного заняття, якщо дані питання включені до лекційного курсу.
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте та опрацюйте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов’язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам’ятовування матеріалу складіть короткий конспект (схеми, таблиці або графіки) на основі прочитаного матеріалу.

➤ Визначте недостатньо зрозумілі аспекти опрацьованого матеріалу. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.

Конспектування першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування можуть пропонуватися статті з фахових журналів, розділи монографій або підручників.

Алгоритм підготовки:

- Прочитайте запропоноване першоджерело.
- Оформіть бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані).
- Складіть план (простий або складний).
- Для кожного пункту плану виділіть основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі.
- Представте прочитаний текст у вигляді тез або анотації, використовуючи, при потребі, схеми, таблиці, графіки тощо.
- Для самоперевірки перекажіть статтю, використовуючи власний конспект.

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки:

- Ознайомтеся з вимогами до реферату.
- Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури користуйтеся бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Складіть план реферату.
- Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.
- Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.
- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
- Оформіть реферат відповідно до вимог.
- На основі реферату підготуйте усну доповідь на практичне заняття.

Підготовка до практичних та лабораторних занять передбачає структурно-методологічний аналіз досліджень, проведених іншими авторами, виконання практичних завдань до лабораторних занять передбачає планування і проведення досліджень; обробку їх результатів.

Алгоритм підготовки:

- Уважно прочитайте вимоги до виконання практичних завдань у змісті методичних рекомендацій до теми.
 - На основі плану визначте обсяг та зміст завдання; спосіб в який маєте його виконувати, необхідні методи, методики, техніки, матеріали.
 - Користуючись літературою, зазначеною у плані лекційного та семінарського занять відповідної тематики ознайомтесь з проблематикою завдання. Проаналізуйте можливі складнощі, спробуйте усунути ризик їх виникнення самостійно, при відсутності такої можливості – зверніться до викладача практичного курсу.
 - Виконуйте завдання поетапно, дотримуючись плану. При виникненні складнощів звертайтеся до викладача практичного курсу.
- За результатами проведеної роботи підготуйте звіт, орієнтуючись на вимоги прописані у плані практичного (лабораторного) заняття.

Підготовка звітів, за результатами виконання практичних завдань має на меті оформлення результатів самостійної роботи студентів у презентабельному вигляді, їх узагальнення та систематизацію. Наявність письмового звіту з базових видів самостійної роботи є обов'язковою, оскільки є базовою підставою для оцінювання студентської роботи.

Алгоритм підготовки:

- Виконайте усі необхідні пункти з підготовки практичних завдань.
- За результатами проведеної роботи підготуйте звіт, орієнтуючись на вимоги прописані у плані практичного (лабораторного) заняття та загальні вимоги до письмових звітів.
- Здайте звіт викладачу по завершенню лабораторного заняття.

Підготовка до підсумкової модульної роботи (ПМР) та заліку має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання:

- Ознайомтесь з переліком питань та завдань до ПМР або заліку.
- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в робочій програмі або інструктивно-методичних матеріалах).
- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
- Визначте рівень знань з кожного питання.

➤ Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять та виконання завдань до лабораторних занять.

➤ Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання.

Примітка: якщо ви маєте труднощі у підготовці окремих теоретичних питань або виконанні практичних завдань, ви можете звернутися за консультацією до викладача. Час проведення консультацій зазначений у Графіку проведення консультацій (кафедра теоретичної та практичної психології).

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ:

1. Матеріали проведеного дослідження представляйте у презентації, створеній у Power Point.
2. Кожне лабораторне заняття має закінчуватись здачею звіту або визначених на занятті етапів дослідження у відповідному форматі викладачу.
3. Форма звіту за результатами лабораторного заняття зазначена в межах визначеної теми.

ВИМОГИ ДО ВІДПРАЦЮВАННЯ ПРОПУЩЕНИХ ЗАНЯТЬ

У випадку, якщо Ви пропустили лекційне заняття, візьміть його конспект у своїх однокурсників, ознайомтеся з його змістом та переписіть. За роз'ясненнями незрозумілих тверджень чи положень або з уточнюючими запитаннями зверніться до лектора. Покажіть цей конспект викладачу, який читає лекції не пізніше останнього заняття в модулі.

У разі пропуску практичного заняття опрацюйте теоретичні питання та виконайте усі види практичних занять за запропонованим вище алгоритмом. Результати своєї роботи здайте викладачу у вигляді презентації, створеній у Power Point, та виконаних у зошиті завдань не пізніше останнього заняття в модулі.

Пропущене лабораторне заняття відпрацьовується шляхом здачі викладачу одноосібно виконаного звіту за підсумками лабораторного заняття не пізніше останнього заняття в модулі.

Модуль 1. ПСИХОЛОГІЯ НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Назви змістових модулів і тем	денна форма / заочна форма				
	Всього годин	кількість годин			
		лекції	практичні	лабораторні	Самостійна робота
Модуль 1. Психологія навчання, виховання та розвитку особистості					
Змістовий модуль 1. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки					
Тема 1. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки	7	2			5/7
➤ Предмет, завдання та методи педагогічної психології	5		2		3/5
Разом за змістовим модулем 1	12	2	2		8/12
Змістовий модуль 2. Психологічні засади процесів навчання, виховання та розвитку					
Тема 2. Психологічні особливості процесу навчання	10	4/1			6/9
➤ Психологія навчання	8		2		6/8
Тема 3. Психологія виховання	6	2/1			4/5
➤ Управління процесом виховання особистості дитини	7		2		5/7
➤ Умови ефективного виховання	7		2		5/7
Тема 4. Психологія розвитку особистості	8	2			6/8
➤ Навчання та виховання як фактори розвитку особистості	6		2/2		4/4
➤ Психологія розвивального навчання	6		2		4/6
Разом за змістовим модулем 2	58	8/2	10/2		40/54
Усього годин за модуль 1	70	10/2	12/2	0	48/66

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 1. ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ ЯК ГАЛУЗЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Мета: формувати у студентів уявлення про предмет, завдання, структуру та методи педагогічної психології як галузі психологічної науки.

Професійна спрямованість: здатність розмежовувати сфери педагогіки та педагогічної психології; уміння визначати проблеми, які розв’язуються в межах сучасної педагогічної психології.

План

1. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки. Роль та місце педагогічної психології у реформуванні освітнього середовища.
2. Предмет та завдання педагогічної психології.
3. Структура педагогічної психології.
4. Методи педагогічної психології.
5. Етапи становлення педагогічної психології як науки.
6. Педагогічна психологія як навчальна дисципліна.

Основні поняття	Педагогічна психологія, педагогічна взаємодія навчально-виховний процес, суб’єкти навчально-виховного процесу, навчання, наuczіння, учіння, виховання, самовиховання, принципи педагогічної психології, структура педагогічної психології, функції педагогічної психології.
------------------------	---

Основна література:

1. Айсмонтас Б. Б. Педагогическая психология // <https://studfiles.net/preview/3539206/>
2. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
3. Педагогическая психология: Учеб. для студ. высш учеб заведений / Под ред. Н.В. Ключевой. - М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. - 400 с.
4. Савчин М.В. Педагогічна психологія: навчальний посібник / М. В. Савчин. – К.: Академвидав, 2007 – 424 с. – (Альма-матер)
5. Сергеенкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Педагогічна психологія: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 168 с.

Додаткова література:

1. Айсмонтас Б.Б. Педагогическая психология: Схемы и тесты М.: Издательство ВЛАДОС-ПРЕСС. 2002. – 208 с.

2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб./ О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
3. Нестерова О.В. Педагогическая психология в схемах, таблицах и опорных схемах: учебное пособие для вузов/ О.В.Нестерова. М.: Айрис-пресс. 2006 – 112 с.
4. Педагогічна психологія: Навч. посібник/ За ред. Л.Н. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К.: Вища шк., 1991. – 183 с.
5. Педагогічна психологія: навч. посіб. / укладачі: Н. Г. Матейчук, О. П. Степаненко. – Чернівці, 2014. – 240 с.

Тема 2. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ. НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Мета: формувати уявлення студентів про сутність та психологічні особливості процесу навчання й різних видів навчальної діяльності.

Професійна спрямованість: здатність диференціювати різні види навчальної діяльності та здійснювати психологічний аналіз ефективності даних процесів.

План

1. Психологія навчання:
 - сутність та зміст поняття навчання;
 - структура процесу навчання;
 - теорії навчання.
2. Психологія учіння:
 - сутність та зміст поняття учіння;
 - основні теорії учіння;
 - поняття учбової діяльності.
3. Психологія наuczіння:
 - Сутність та зміст поняття наuczіння;
 - Типи наuczіння;
 - Механізми й закономірності наuczіння

Основні поняття	Види навчання, навчальна діяльність, наuczіння, оперантна поведінка, теорії навчання, теорії учіння, типи наuczіння
----------------------------	---

Основна література:

1. Айсмонтас Б. Б. Педагогическая психология // <https://studfiles.net/preview/3539206/>

2. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
3. Педагогическая психология: Учеб. для студ. высш учеб заведений / Под ред. Н.В. Ключевой. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 400 с.
4. Савчин М.В. Педагогічна психологія: навчальний посібник / М. В. Савчин. – К.: Академвидав, 2007 – 424 с. – (Альма-матер)
5. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Педагогічна психологія: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 168 с.

Додаткова література:

1. Айсмонтас Б.Б. Педагогическая психология: Схемы и тесты М.: Издательство ВЛАДОС-ПРЕСС. 2002. – 208 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб./ О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
3. Нестерова О.В. Педагогическая психология в схемах, таблицах и опорных схемах: учебное пособие для вузов/ О.В.Нестерова. М.: Айрис-пресс. 2006 – 112 с.
4. Педагогічна психологія: Навч. посібник/ За ред. Л.Н. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К.: Вища шк., 1991. – 183 с.
5. Педагогічна психологія: навч. посіб. / укладачі: Н. Г. Матейчук, О. П. Степаненко. – Чернівці, 2014. – 240 с.

Тема 3. ПСИХОЛОГІЯ ВИХОВАННЯ

Мета: розширювати знання студентів про психологічні особливості процесу виховання.

Професійна спрямованість: уміння диференціювати різні види виховних впливів на особистість.

План

1. Психологічний зміст процесу виховання.
2. Закономірності й принципи виховання.
3. Психологічні механізми виховання.
4. Методи й форми виховання.
5. Критерії та показники вихованості.
6. Прийоми та методи самовиховання.

Основні поняття	Зміст виховання, процес виховання, принципи виховання, закономірності виховання, механізми виховання, методи виховання, форми виховання, вихованість, самовиховання
------------------------	---

Основна література:

1. Айсмонтас Б. Б. Педагогическая психология // <https://studfiles.net/preview/3539206/>
2. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
3. Лишин О.В. Педагогическая психология воспитания: учебное пособие / О.В. Лишин; под ред. Д.И. Фельдштейна. – М.: Академкнига, 2003. – 332 с.
4. Педагогическая психология: Учеб. для студ. высш учеб заведений / Под ред. Н.В. Ключевой. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 400 с.
5. Савчин М.В. Педагогічна психологія: навчальний посібник / М. В. Савчин. – К.: Академвидав, 2007 – 424 с. – (Альма-матер)
6. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Педагогічна психологія: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 168 с.

Додаткова література:

1. Бабанский Ю. К., Победоносцев Г. Л. Комплексный подход к воспитанию школьников. – М., 1980.
2. Закон України "Про освіту". – К., 1991.
3. Концепція безперервного національного виховання. – К., 1994.
- Подласый И. П. Педагогика. – М., 1999.
4. Стельмахович М. Г. Теорія і практика українського національного виховання. – Івано-Франківськ, 1996.
5. Сухомлинський В. А. О воспитании. – М., 1975.
6. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Вибр. пед. твори: У 2-х т. – К., 1983. – Т. 2.

Тема 4. ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Мета: ознайомити студентів з психологічними теоріями розвивального навчання.

Професійна спрямованість: уміння розрізняти різні теорії розвивального навчання, здатність диференціювати методи та засоби цілеспрямованого розвитку особистості.

План

1. Взаємозв'язок навчання, виховання та розвитку особистості.
2. Основні підходи до розуміння психічного розвитку.
3. Теорії розвитку особистості.
4. Теорії розвивального навчання.

Основні	Види розвитку, дидактико-методична система
----------------	---

поняття	Л.В.Занкова, загальні закономірності розвитку, теорія розвивального навчання В.В.Давидова і Д.Б.Ельконіна, теорія розвивального навчання Д.Н. Богоявленського, Н.О. Менчинської, теорія поетапного формування розумових дій П.Я.Гальперіна, підхід до проблем навчання К. Роджерса
----------------	--

Основна література:

1. Айсмонтас Б.Б. Педагогическая психология. // <https://studfiles.net/preview/3539206/>
2. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
3. Педагогическая психология : учебник для бакалавров / под ред. В.А. Гуружапова. — М. : Издательство Юрайт, 2016. — 493 с.
4. Педагогическая психология: Учеб. для студ. высш учеб заведений/ Под ред. Н.В. Ключевой. - М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. - 400 с.
5. Савчин М.В. Педагогічна психологія: навчальний посібник / М. В. Савчин. – К.: Академвидав, 2007 – 424 с. – (Альма-матер)
6. Сергееенкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Педагогічна психологія: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 168 с.

Додаткова література:

1. Петровский А. В. Быть личностью. Москва, 1990.
2. Платонов К. К. Структура и развитие личности. Москва, 1986.
3. Психологічна наука, вчитель, учень / За ред. В. І. Войтка. Київ, 1979.
4. Психология воспитания / Под ред. В. А. Петровского. Москва, 1995.
5. Психология индивидуальных различий. Тексты / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. Москва, 1982.
6. Психология личности. Тексты / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, А. А. Пузыря. Москва, 1982.

ПРАКТИЧНИЙ КУРС

Практичне заняття № 1

Тема: ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Мета: формувати у студентів уявлення про предмет, завдання, структуру та методи педагогічної психології як галузі психологічної науки.

Професійна спрямованість: здатність розмежовувати сфери педагогіки та педагогічної психології; уміння визначати проблеми, які розв'язуються в межах сучасної педагогічної психології.

План

1. Об'єкт, предмет і завдання педагогічної психології.
2. Структура педагогічної психології.
3. Зв'язок педагогічної психології з іншими науками.
4. Становлення та розвиток педагогічної психології.
5. Принципи педагогічної психології.
6. Методи педагогічної психології.

УВАГА! Доповідь по теоретичним питанням передбачає демонстрацію ілюстративних матеріалів, медіасупровід тощо.

Самостійна робота студентів:

Основні поняття

Педагогічна психологія, об'єкт вивчення педагогічної психології, предмет дослідження педагогічної психології, психологія учіння, психологія навчання, психологія виховання, психологія педагогічної діяльності, принцип детермінізму, принцип розвитку, принцип діяльнісного підходу до вивчення психіки, принцип єдності свідомості і діяльності, принцип системності, принцип комплексності, принцип особистісного підходу, метод спостереження, метод експерименту, метод тестування, метод бесіди, метод інтерв'ю, метод анкетування, метод соціометрії, метод референтометрії, біографічний метод, метод аналізу продуктів діяльності, проєктивні методи

УВАГА! Конспект-словник необхідно готувати до кожного практичного заняття. Періодично викладач може перевіряти рівень володіння студентами термінологією теми шляхом проведення словникового диктанту.

Законспектувати

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология // Лев Выготский; под. ред. В.В.Давыдова. – М.: АСТ: Астрель: Хранитель, 2008. – С.7-19.
- 2.Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. Проблемы возрастной и педагогической психологии // Педагогическая психология: Хрестоматия / Сост. В.Н. Карандашев, Н.В. Носова, О.Н. Щепелина. – Спб.: Питер, 2006. – С. 28-33.

УВАГА! Конспектування першоджерел є обов'язковим завданням при підготовці до практичного заняття.

Реферати

1. Сучасні виклики педагогічної психології.
2. Педагогічна психологія: від історії до перспектив.

УВАГА! Підготовка та публічний захист рефератів є обов'язковою умовою викладу теоретичного матеріалу на практичному занятті з обраної теми. Вибір методів та умов представлення напрацювань не регламентується. Але зберігається регламент виступу, який складає 7-10 хв.

Практичне завдання на занятті:

Практична робота

Кожне теоретичне питання плану, яке винесене на обговорення, подайте у схематичному вигляді. Результати своїх напрацювань необхідно представити на занятті.

УВАГА! Виконання завдання є обов'язковим видом роботи на практичному занятті та заслуговує на окрему оцінку.

Основна література:

1. Айсмонтас Б.Б. Педагогическая психология. // <https://studfiles.net/preview/3539206/>
2. Битянова М.Р. Социальная психология: наука, практика и образ мыслей. Учебное пособие. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 576с.– С. 46-52.
3. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
4. Выготский Л.С. Педагогическая психология // Лев Выготский; под.ред.В.В.Давыдова. – М.:АСТ:Астрель:Хранитель, 2008. – 671 с.
5. Занков Л.В. Избранные педагогические труды. – М.: Педагогика, 1990.– С.61-66.

6. Савчин М.В. Педагогічна психологія: навчальний посібник / М.В.Савчин. – К.: Академвидав, 2007 – 424 с. – (Альма-матер)

Додаткова література:

1. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – С. 318-347.

2. Педагогічна психологія: Навч. посібник/ За ред. Л.Н.Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К.: Вища шк., 1991. – С. 9-20.

Практичне заняття № 2

Тема: ПСИХОЛОГІЯ НАВЧАННЯ

Мета: формувати у студентів знання про психологічні особливості навчання; його види, структуру та типи.

Професійна спрямованість: здатність розрізняти види та типи навчання; уміння застосовувати теоретичні знання у практичних ситуаціях; уміння розв'язувати педагогічні ситуації різного виду.

План

1. Структура навчання.
2. Види навчання.
3. Типи навчання.
4. Навчальність (научуваність) і її структура.
5. Неуспішність, її попередження та подолання.

УВАГА! Представлення теоретичних питань теми передбачає використання технічних засобів.

Самостійна робота студентів:

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ

Навчання, структура навчання, змістовий аспект навчання, операційний аспект навчання, орієнтаційна частина способу дій, виконавча частина способу дій, контрольна частина способу дій, покрокове навчання, когнітивне навчання, випереджальне навчання, традиційне навчання, програмоване навчання, проблемне навчання, модульне навчання, дистанційне навчання, навчальність (научуваність), загальна навчальність, спеціальна навчальність, глибина розуму, гнучкість розуму, стійкість розуму, усвідомленість мисленнєвої діяльності школяра, самостійність мислення, неуспішність, нейрофізіологічні причини неуспішності, психологічні причини неуспішності, педагогічні причини неуспішності.

Категорії навчальних цілей в когнітивній сфері (за Б.Блумом)

Знання. Ця категорія означає запам'ятовування та відтворення матеріалу, який вивчається. Йдеться про запам'ятовування і відтворення термінів, конкретних фактів, методів і процедур, основних понять, правил, принципів, цілісних теорій.

Розуміння. Показником розуміння значення вивченого може бути здатність людини встановлювати зв'язок одного матеріалу з іншим, перетворювати його із одної форми вираження в іншу, переводити його з однієї "мови" на іншу (наприклад, зі словесної у графічну, математичну і навпаки). Як показник розуміння може також бути інтерпретація матеріалу учнем (пояснення, короткий виклад), прогнозування майбутніх наслідків, що впливають із наявних даних.

Застосування. Цей елемент засвоєння означає вміння використовувати вивчений матеріал у конкретних умовах і нових ситуаціях. Сюди входить застосування правил, методів, вміння розбивати матеріал на складові поняття, законів, принципів, теорій.

Аналіз. До цієї категорії належить виділення частин цілого, виявлення взаємозв'язку між ними, осмислення принципів організації цілого. Навчальні результати характеризуються осмисленням не тільки змісту навчального матеріалу, а і його внутрішньої структури.

Учень, який добре оволодів цією категорією навчальних цілей, бачить помилки й огріхи в логіці міркувань, бачить різницю між фактами і наслідками, оцінює значимість даних.

Синтез. Ця категорія означає вміння комбінувати елементи, щоб одержати ціле з новою системною властивістю. Таким новим продуктом може бути повідомлення, план дій, нова схема тощо.

Оцінка. Як категорія навчальних цілей, вона означає вміння оцінювати значення того чи іншого матеріалу для конкретної мети. Судження і умовиводи учня мають засновуватися на чітких критеріях. Учень оцінює логіку побудови матеріалу у вигляді письмового тексту, оцінює відповідність висновків уже даним і т.д.

УВАГА! Виконання завдання є обов'язковим видом роботи на практичному занятті і заслуговує на окрему оцінку.

Основна література:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
2. Казанская В.Г. Педагогическая психология. СПб.: Питер, 2005. – 366 с.: ил. – (Серия «Краткий курс»), С. 86 -112.
3. Освітні технології: Навч.-метод. посіб./ О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За ред. О.М. Пехоти. — К.: А.С.К., 2004. – 256 с. – Бібліогр. в кінці розд.

4. Потапова Н.І. Форми навчальної діяльності учнів (історико-педагогічний контекст) // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 1-2 (34-35). – С. 223-231.

5. Режим доступу:
http://iteach.com.ua/files//content/conc_myshlenie.pdf

Додаткова література:

1. Айсмонтас Б.Б. Педагогическая психология. // <https://studfiles.net/preview/3539206/>

2. Вікова та психологічна психологія: Навч. посіб. / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. 2-ге вид. – К.: Каравела, 2007. – 344 с.

3. Матюшкин А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. М.: Педагогика. – 1972. – С. 170-186.

4. Махмутов М.И. Проблемное обучение. Основные вопросы теории. – М.: Педагогика. – 1975. – С. 246-258.

5. Принципы экспериментальной дидактической системы. // Занков Л.В. Избранные педагогические труды. – М.: Педагогика, 1990. – С.112-120.

6. Психологический словарь / Под ред. В.В. Давыдова, А.В. Запорожца, Б.Ф. Ломова и др. – М.: Педагогика, 1983. – 448 с.

7. Психология. Словарь / Под общ. Ред. А.В. Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат. – 1990. – 494 с.

8. Психологія навчання /За ред. Б.Ф. Баєва. – К.: Рад. шк.. – 1972. – С. 125-135.

Практичне заняття № 3

Тема: УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Мета: формувати знання студентів про психологічні особливості процесу виховання.

Професійна спрямованість: уміння диференціювати різні види виховних впливів на особистість.

План

1. Психологічні механізми виховання.
2. Виховний вплив. Класифікація виховних впливів (за О. Волковою).
3. Сім'я як соціально-психологічний фактор виховання.
4. Адиктивна поведінка учнів.
5. Делінквентна поведінка учнів.
6. Профілактика поведінки, що відхиляється від норми.

УВАГА! Представлення теоретичних питань теми передбачає використання технічних засобів.

Самостійна робота студентів:

Основні поняття

Переконування, оцінювання, самооцінювання, навіювання, спонукальне навіювання, гальмівне навіювання, наслідування, мимовільне наслідування, довільне наслідування, психічне зараження, емпатія, співпереживання, співчуття, рефлексія, ідентифікація, виховний вплив, об'єктна стратегія виховного впливу, імперативна стратегія виховного впливу, маніпулятивна стратегія виховного впливу, розвивальна стратегія виховного впливу, текст, контекст, підтекст, інтелектуальні виховні впливи, емоційні виховні впливи, вольові виховні впливи, фасилітуючий вплив, інгібіційний вплив, індивідуальні впливи, групові впливи, масові впливи, психологічно сильний вплив, психологічно слабкий вплив, сім'я, біологічна функція сім'ї, економічна функція сім'ї, соціальна функція сім'ї, функціонально-рольові стосунки сім'ї, емоційно-оцінні стосунки сім'ї, особистісно-сміслові стосунки сім'ї, тактика диктату, тактика опіки, тактика невтручання, тактика співробітництва, асоціальна поведінка, важковиховувані діти, педагогічна занедбаність, перевиховання, девіантна поведінка, адитивна поведінка, делінквентна поведінка.

УВАГА! Конспект-словник необхідно готувати до кожного практичного заняття. Періодично викладач може перевіряти рівень володіння студентами термінологією теми шляхом проведення словникового диктанту.

Законспектувати

Выготский Л.С. Педагогическая психология // Лев Выготский; под.ред.В.В.Давыдова. – М.:АСТ:Астрель:Хранитель, 2008. – С.58-73

УВАГА! Конспектування першоджерел є обов'язковим завданням при підготовці до практичного заняття.

Реферати

1. Психотехнології виховного впливу.
2. Інститути виховання, їх функції та можливості.
3. Психологічні теорії виховання.

УВАГА! Підготовка та публічний захист рефератів є обов'язковою умовою викладу теоретичного матеріалу на практичному занятті з обраної теми. Вибір методів та

умов представлення напрацювань не регламентується. Але зберігається регламент виступу, який складає 7-10 хв.

Практичне завдання на занятті:

Практична
робота

Робота у підгрупах. Підберіть необхідні матеріали для оформлення буклетів рекомендацій психолога з наступних тем: «Профілактика девіантної поведінки учнів» та «Робота з «важкими дітьми». Презентуйте на практичному занятті напрацювання підгрупи.

УВАГА! Виконання завдання є обов'язковим видом роботи на практичному занятті і заслуговує на окрему оцінку.

Основна література:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади // К.: Либідь. – 2003. – 280 с..
2. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності: навч. посіб // К.: Академвидав. – 2009. – Т. 248.
3. Выготский Л.С. Педагогическая психология // Лев Выготский; под ред. В.В. Давыдова. – М.: АСТ: Астрель: Хранитель, 2008. – 671 с.
4. Діалогічна взаємодія у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи / За ред. Г.О. Балла, В.О. Киричука. – К., 1997.
5. Заброцький М.М., Шапошникова Ю.Г. Лекції з педагогічної психології: навч. посіб. / М.М. Заброцький, Ю.Г. Шапошникова – Херсон: Грінь Д.С., 2014. – 144 с.
6. Педагогічна майстерність. Підручник / За ред. І.Я. Зазюна. – К.: Вища школа, 1997. – 397 с.

Додаткова література:

1. Савчин М.В. Соціальна педагогічна психологія: Навчальний посібник для студентів вузів. – Дрогобич: Відродження, 1998. – 298 с.
2. Скрипченко О.В. Вікова і педагогічна психологія / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін.. – К., 2001. – 415 с.
3. Степанов О.М. Педагогічна психологія: навч. посіб. / О.М. Степанов. – К.: Академвидав, 2011. – 416 с.

Практичне заняття №4

Тема: УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИХОВАННЯ

Мета: формувати у студентів уявлення про умови ефективного виховання особистості.

Професійна спрямованість: уміння диференціювати причини порушень дисципліни дітьми та застосовувати індивідуальний підхід у процесі виховання особистості.

План

1. Психологічні теорії виховання (за О. Сухомлинською).
2. Моральний розвиток особистості за Л. Колбергом.
3. Особливості виховного процесу на різних етапах онтогенезу.
4. Індивідуальний підхід у процесі виховання.
5. Рівні вихованості особистості.
6. Причини порушень дисципліни дітьми.

УВАГА! Доповідь по теоретичним питанням передбачає демонстрацію ілюстративних матеріалів, медіасупровід тощо.

Самостійна робота студентів:

Основні поняття	Академічні (традиціоналістські) теорії, соціальні теорії, соціокогнітивні теорії, психокогнітивні теорії, персоналістські (гуманістичні, недирективні) теорії, технологічні теорії, спіритуалістичні теорії, моральне виховання, моральний формалізм, до моральний рівень, конвенційний рівень, постконвенційний рівень, психологічний аспект індивідуального виховання, педагогічний аспект індивідуального виховання.
----------------------------	---

УВАГА! Конспект-словник необхідно готувати до кожного практичного заняття. Періодично викладач може перевіряти рівень володіння студентами термінологією теми шляхом проведення словникового диктанту.

Законспе ктувати	Массен Г., Конгер Дж., Каган Дж., Хастон А. Поощрение и порицание // Педагогическая психология: Хрестоматия / Сост. В.Н. Карандашев, Н.В. Носова, О.Н. Щепелина. – Спб.: Питер, 2006. – С. 281-284.
-----------------------------	---

УВАГА! Конспектування першоджерел є обов'язковим завданням при підготовці до практичного заняття.

Рефера ти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вчинок як одиниця моральної поведінки особистості. 2. Співвідношення управління та самоуправління виховання дитини в онтогенезі.
----------------------	--

УВАГА! Підготовка та публічний захист рефератів є обов'язковою умовою викладу теоретичного матеріалу на практичному занятті з обраної теми. Вибір методів та

умов представлення напрацювань не регламентується. Але зберігається регламент виступу, який складає 7-10 хв.

Практичне завдання на занятті:

Практична
робота

Робота у підгрупах. Підберіть необхідні матеріали для оформлення буклетів рекомендацій психолога з наступних тем: «Психологічні секрети педагогічного успіху» та «Психологія ідеального батьківства». Презентуйте на практичному занятті напрацювання підгрупи.

УВАГА! Виконання завдання є обов'язковим видом роботи на практичному занятті і заслуговує на окрему оцінку.

Основна література:

1. Бех І. Рефлексивно-експліцитний метод у вихованні особистості //Рідна школа. – 2012. – №. 12. – С. 3-7.
2. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
3. Зимняя И. А. Педагогическая психология: Учеб.пособие / И.А.Зимняя – Ростов н/Д.: «Феникс», 1997. – 480 с.
4. Нестерова О. В. Педагогическая психология в схемах, таблицах и опорных конспектах: учеб.пособие для вузов / О. В. Нестерова. – М.: Айрис-пресс, 2006. – 112 с.
5. Педагогическая психология : Хрестоматия / Сост. В.Н. Карандашев, Н. В. Носова, О. Н. Щепелина. – СПб.: Питер, 2006. – 412 с.
6. Савчин М. В. Педагогічна психологія: навчальний посібник / М.В.Савчин. – К: Академвидав, 2007. – 481 с.
7. Степанов О.М. Педагогічна психологія [Текст]: навч. посіб. / О.М. Степанов. – К.: Академвидав, 2011. – 413 с.

Додаткова література:

1. Бех І. Д. Виховання особистості : У 2 кн. Кн.1: Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади : Навч.-метод. видання / Іван Дмитрович Бех – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Ильин Е. П. Психология индивидуальных различий. / Евгений Павлович Ильин. – СПб.: Питер, 2004. – 701с.
3. Талызина Н. Ф. Педагогическая психология.: Учебник для студ. сред. пед. учеб. заведений / Н. Ф. Талызина – М.: Академия, 1998. – 288 с.

Тема: НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ЯК ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Мета: сформувати навички вивчення впливу процесу навчання та виховання на розвиток та становлення особистості.

Професійна спрямованість: уміння визначати індивідуальні особливості впливу виховання та навчання на розвиток особистості.

План

1. Поняття розвитку особистості у педагогічній психології.
2. Значення соціальних факторів у розвитку особистості.
3. Спілкування та його вплив на розвиток особистості.
4. Основні теорії та напрямки розвитку особистості.

Самостійна робота студентів:

Основні поняття	Розвиток, фактори розвитку особистості, теорії розвитку особистості (концепція розвитку та научіння Л.С. Виготського; психоаналітична концепція розвитку З. Фрейда; фази розвитку дитини за А. Фрейд; епігенетична теорія розвитку особистості Е.Еріксона; концепції розвитку особистості А. Адлера та Е.Берна; теорія інтенційності (намірів); гуманістичний підхід до розвитку особистості; теорії професійного розвитку тощо).
----------------------------	---

УВАГА! Конспект-словник необхідно готувати до кожного практичного заняття. Періодично викладач може перевіряти рівень володіння студентами термінологією теми шляхом проведення словникового диктанту.

Законспе ктувати	Ротенберг В.С., Бондаренко С.М. Беспомощное обучение и обученная беспомощность // Педагогическая психология: Хрестоматия / Сост. В.Н.Карандашев, Н.В. Носова, О.Н.Щепелина. – Спб.: Питер, 2006. – С. 66-76.
-----------------------------	--

УВАГА! Конспектування першоджерел є обов'язковим завданням при підготовці до практичного заняття.

Рефера ти	Сучасна сім'я та її вплив на розвиток особистості.
----------------------	--

УВАГА! Підготовка та публічний захист рефератів є обов'язковою умовою викладу теоретичного матеріалу на практичному занятті з обраної теми. Вибір методів та умов представлення напрацювань не регламентується. Але зберігається регламент виступу, який складає 7-10 хв.

Практичне завдання на занятті:

Практична робота	Психологічний аналіз теорії розвитку особистості (за вибором):
	✓ об'єднайтеся у робочі групи;
	✓ оберіть одну із теорій розвитку;
	✓ здійсніть аналіз теорії розвитку (за схемою): <ul style="list-style-type: none">• назва теорії, автор, рік заснування;• історичні передумови розробки теорії;• основні положення теорії;• загальні висновки;• сфера застосування;• переваги та обмеження теорії;• список використаної літератури.
	Презентуйте результати роботи (Power Point).

УВАГА! Виконання завдання є обов'язковим видом роботи на практичному занятті і заслуговує на окрему оцінку.

Основна література:

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология. – М., 1991. – С. 81-301.
2. Педагогическая психология: Хрестоматия / Сост. В.Н.Карандашев, Н.В. Носова, О.Н. Щепелина. – СПб.: Питер, 2006. – 412 с.
3. Столяренко Л.Д. Педагогическая психология. Серия «Учебники и учебные пособия». - 2-е издание., перераб. и доп. – Ростов н/Д: «Феникс», 2003. – 544 с.
4. Казанская В.Г. Педагогическая психология. СПб.: Питер, 2005. – 366 с.: ил. – (Серия «Краткий курс»), С. 86 -112.

Додаткова література:

1. Вікова та психологічна психологія: Навч. посіб. / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. 2-ге вид. – К.: Каравела, 2007. – 344 с.
2. Психологический словарь / Под ред. В.В. Давыдова, А.В. Запорожца, Б.Ф. Ломова и др. – М.: Педагогика, 1983. – 448 с.
3. Психология. Словарь / Под общ. Ред. А.В. Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат. – 1990. – 494 с.
4. Психологія навчання /За ред. Б.Ф. Баєва. – К.: Рад. шк.. – 1972. – С. 125-135.

Практичне заняття № 6

Тема: ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Мета: формувати у студентів знання про психологічні особливості розвивального навчання.

Професійна спрямованість: здатність розрізняти різні теорії розвивального навчання.

План

1. Дидактична система розвивального навчання Л. Занкова.
2. Теорія розвивального навчання В. Давидова і Д. Ельконіна.
3. Теорія розвивального навчання З. Калмикової.

УВАГА! Представлення теоретичних питань теми передбачає використання технічних засобів.

Самостійна робота студентів:

Осно вні поня ття	Розвивальне навчання, новоутворення у навчанні, теоретичне мислення, учбове завдання, опорні сигнали, опорні схеми.
----------------------------	---

УВАГА! Конспект-словник необхідно готувати до кожного практичного заняття. Періодично викладач може перевіряти рівень володіння студентами термінологією теми шляхом проведення словникового диктанту.

Закон спект увати	Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: опыт теоретического и экспериментального психологического исследования // Педагогическая психология: Хрестоматия / Сост. В.Н. Карандашев, Н.В. Носова, О.Н. Щепелина. – СПб.: Питер, 2006. – С. 28-33.
-------------------------	---

УВАГА! Конспектування першоджерел є обов'язковим завданням при підготовці до практичного заняття.

Реферати	<ol style="list-style-type: none"> 1. Порівняльний аналіз основних принципів різних систем розвивального навчання. 2. Використання системи розвивального навчання в Україні. 3. Зарубіжний досвід розвивального навчання. 4. Міфи та ризики розвивального навчання.
----------	---

УВАГА! Підготовка та публічний захист рефератів є обов'язковою умовою викладу теоретичного матеріалу на практичному занятті з обраної теми. Вибір методів та умов представлення напрацювань не регламентується. Але зберігається регламент виступу, який складає 7-10 хв.

Практичне завдання на занятті:

Практична робота	Робота у підгрупах. Підберіть необхідні матеріали для оформлення буклетів рекомендацій психолога з наступних тем: «Ранній розвиток особистості», «Реклама школи раннього розвитку». Презентуйте на практичному занятті напрацювання підгрупи.
-------------------------	---

УВАГА! Виконання завдання є обов'язковим видом роботи на практичному занятті і заслуговує на окрему оцінку.

Основна література:

1. Дусавицький А. К. Розвивальне навчання: теорія і практика. До 35-річчя початку експериментальних досліджень / Вісник ХНУ № 517., Серія Психологія, 2001 г. с. 50-55.
2. Казанская В.Г. Педагогическая психология. СПб.: Питер, 2005. – 366 с.: ил. – (Серия «Краткий курс»), С. 86 -112.
3. Освітні технології: Навч.-метод. посіб./ О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За ред. О.М. Пехоти. — К.: А.С.К., 2004. – 256 с. – Бібліогр. в кінці розд.
4. Потапова Н.І. Форми навчальної діяльності учнів (історико-педагогічний контекст) // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 1-2 (34-35). – С. 223-231.
5. Семенець С. П. Система розвивального навчання: ретроспективний аналіз // ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – №. 24. – С. 121-124.

Додаткова література:

1. Вікова та психологічна психологія: Навч. посіб. / О.В.Скрипсенко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. 2-ге вид. – К.: Каравела, 2007. – 344 с.
2. Давыдов В.В. О понятии развивающего обучения. // Вопросы психологии. – 1995. – №5.
3. Матюшкин А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. М.: Педагогика. – 1972. – С. 170-186.
4. Махмутов М.И. Проблемное обучение. Основные вопросы теории. – М.: Педагогика. – 1975. – С. 246-258.
5. Принципы экспериментальной дидактической системы. // Занков Л.В. Избранные педагогические труды. – М.: Педагогика, 1990. – С.112-120.
6. Психологический словарь / Под ред. В.В. Давыдова, А.В.Запорожца, Б.Ф. Ломова и др. – М.: Педагогика, 1983. – 448 с.

7. Психология. Словарь / Под общ. Ред. А.В. Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат. – 1990. – 494 с.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 1

I. Тестові завдання (Максимальна кількість балів – 30).

Приклад тестового завдання:

Оберіть один із запропонованих варіантів відповіді

Що є розділом педагогічної психології?:

- а) Психологія молодшого школяра;
- б) Психологія підлітка;
- в) Психологія навчання;
- г) Психологія управління.

II. Теоретичні завдання (оцінюються від 0 до 35 балів). Максимальна кількість балів – 35.

1. Об'єкт, предмет і завдання педагогічної психології.
2. Структура педагогічної психології.
3. Зв'язок педагогічної психології з іншими науками.
4. Становлення та розвиток педагогічної психології.
5. Принципи педагогічної психології.
6. Методи педагогічної психології.
7. Структура навчання.
8. Види навчання.
9. Типи навчання.
10. Навчальність (научуваність) і її структура.
11. Неуспішність, її попередження та подолання.
12. Психологічні механізми виховання.
13. Виховний вплив. Класифікація виховних впливів (за О. Волковою).
14. Сім'я як соціально-психологічний фактор виховання.
15. Девіантна поведінка.
16. Адиктивна поведінка учнів.
17. Делінквентна поведінка учнів.
18. Профілактика поведінки, що відхиляється від норми.
19. Психологічні теорії виховання (за О. Сухомлинською).
20. Моральний розвиток особистості (за Л. Колбергом).
21. Особливості виховного процесу на різних етапах онтогенезу.
22. Індивідуальний підхід у процесі виховання.
23. Рівні вихованості особистості.
24. Причини порушень дисципліни дітьми.

III. Практичне завдання (оцінюються від 0 до 35 балів).

Вчителька початкових класів заміняла свою більш досвідчену колегу, яку діти дуже любили. І в перший же день роботи один з учнів класу заявив їй відверто і вороже: «Ви нам не потрібні, ми хочемо нашу колишню вчительку».

Поясніть з точки зору педагогічної психології причини такої поведінки учня та розробіть рекомендації для вчителя.

Модуль 2. ПСИХОЛОГІЯ СУБ'ЄКТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Назви змістових модулів і тем	денна форма / заочна форма				
	Всього годин	кількість годин			
		лекції	практичні	лабораторні	Самостійна робота
Модуль 2. Психологія суб'єктів педагогічного процесу					
Змістовий модуль 3. Психологія учня					
Тема 5. Психологія учбової діяльності та особистості учня	9	4/1			5/8
➤ Психологія учіння	6		2		4/6
Разом за змістовим модулем 3	15	4/1	2		9/14
Змістовий модуль 4. Психологія вчителя.					
Тема 6. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя	8	2/1			6/7
➤ Психологія педагогічної діяльності	4		2		2/4
➤ Психологічні складові ефективності педагогічної діяльності	7		2		5/5
➤ Психологія особистості педагога	6			4	2/6
Разом за змістовим модулем 4	25	2/1	4	4	15/22
Змістовий модуль 5. Психологія взаємодії суб'єктів педагогічного процесу					
Тема 7. Психологія взаємодії суб'єктів педагогічного процесу	6	2			4/6
➤ Педагогічне спілкування	8		2		6/6
➤ Особливості спілкування школярів у класному колективі	6			2/1	4/5
➤ Конфлікти між учасниками педагогічної взаємодії	8		2	2/1	4/7
➤ Психодіагностичне вивчення стану навчально-виховного процесу	6			2/1	4/5
➤ Психодіагностичне вивчення учнівського колективу	6			2/1	4/5
Разом за змістовим модулем 5	40	2	4	8/4	26/34
Усього годин за модуль 2	80	8/2	10	12/4	50/74

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 5. ПСИХОЛОГІЯ УЧНЯ

Мета: ознайомити студентів з психологічними особливостями педагогічного процесу; сприяти розвитку професійної компетентності у сфері суб'єктів педагогічної взаємодії.

Професійна спрямованість: розвиток професійної компетентності у сфері педагогічної міжособистісної взаємодії.

План

1. Процес пізнання: зміст, функції, види, результати.
2. Структура учбової діяльності:
 - навчальна мотивація;
 - навчальна ситуація;
 - контроль (самоконтроль);
 - оцінка (самооцінка).
3. Я-концепція та самооцінка школяра.
4. Процес засвоєння знань. Навчальна успішність.
5. Поведінкові девіації учня: види, причини, наслідки та корекція.

Основні поняття	Девіантна поведінка, контроль, мотиви навчальної діяльності, навчальна діяльність, навчальна мотивація, навчальна ситуація, оцінка, пізнання, успішність, учбова задача, учбові дії.
------------------------	--

Основна література:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
2. Нестерова О.В. Педагогическая психология в схемах, таблицах и опорных схемах: учебное пособие для вузов/ О.В. Нестерова. М.: Айрис-пресс. 2006 – 112 с.
3. Педагогическая психология: Учеб. для студ. высш учеб заведений / Под ред. Н.В. Ключевой. - М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. - 400 с.
4. Савчин М.В. Педагогічна психологія: навчальний посібник / М. В. Савчин. – К.: Академвидав, 2007 – 424 с.

Додаткова література:

1. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб./ О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – С. 318 – 347.
3. Педагогічна психологія: Навч. посібник/ За ред. Л.Н. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К.: Вища шк., 1991. – С. 9–20.

Тема 6. ПСИХОЛОГІЯ ВЧИТЕЛЯ

Мета: ознайомити студентів з психологічними особливостями педагогічної діяльності та особистісними особливостями педагога.

Професійна спрямованість: розвиток професійної компетентності студентів у сфері психологічних особливостей педагогічної діяльності.

План

1. Психологічні моделі педагогічної діяльності.
2. Структура педагогічної діяльності.
3. Стилi педагогічної діяльності
4. Психологічні особливості особистості педагога:
 - підходи до професійно-значущих якостей особистості педагога;
 - педагогічні здібності;
 - професійна Я-концепція педагога.

Основні поняття	Педагогічна діяльність, педагогічні здібності, стилі педагогічної діяльності, професіограма вчителя
------------------------	---

Основна література:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
2. Педагогическая психология: Учеб. для студ. высш учеб заведений / Под ред. Н.В. Ключевой. - М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. - 400 с.
3. Савчин М.В. Педагогічна психологія: навчальний посібник / М. В. Савчин. – К.: Академвидав, 2007 – 424 с. – (Альма-матер)
4. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Педагогічна психологія: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 168 с.

Додаткова література:

1. Айсмонтас Б.Б. Педагогическая психология: Схемы и тесты М.: Издательство ВЛАДОС-ПРЕСС. 2002. – С 6-27.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб./ О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – С. 318 – 347.
3. Нестерова О.В. Педагогическая психология в схемах, таблицах и опорных схемах: учебное пособие для вузов/ О.В.Нестерова. М.: Айрис-пресс. 2006 – 112 с. С.5-12.
4. Педагогічна психологія: Навч. посібник/ За ред. Л.Н. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К.: Вища шк., 1991. – С. 9 – 20.

5. Педагогічна психологія: навч. посіб. / укладачі: Н. Г. Матейчук, О. П. Степаненко. – Чернівці, 2014. – 240 с.

Тема 7. ПСИХОЛОГІЯ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Мета: ознайомити студентів з психологічними особливостями взаємодії усіх учасників педагогічного процесу.

Професійна спрямованість: розвиток професійної компетентності в питаннях взаємодії учасників навчально-виховного процесу.

План

1. Специфіка педагогічної взаємодії.
2. Міжособистісна взаємодія в системі «Вчитель–Учень».
3. Міжособистісна взаємодія в системі «Вчитель–Вчитель».
4. Міжособистісна взаємодія в системі «Учень–Учень».
5. Педагогічні конфлікти та шляхи їх розв'язання.

Основні поняття	Педагогічний конфлікт, етапи педагогічного конфлікту, стилі розв'язання конфліктних ситуацій
----------------------------	--

Основна література:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
2. Педагогическая психология: Учеб. для студ. высш учеб заведений / Под ред. Н.В. Ключевой. - М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. - 400 с.
3. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная педагогическая психология —СПб.: Издательство «Питер», 2000. —416 с
4. Савчин М.В. Педагогічна психологія: навчальний посібник / М.В. Савчин. – К.: Академвидав, 2007 – 424 с. – (Альма-матер)
5. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Педагогічна психологія: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 168 с.

Додаткова література:

1. Айсмонтас Б.Б. Педагогическая психология: Схемы и тесты М.: Издательство ВЛАДОС-ПРЕСС. 2002. – С 6-27.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб./ О.В.Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – С. 318 – 347.
3. Нестерова О.В. Педагогическая психология в схемах, таблицах и опорных схемах: учебное пособие для вузов/ О.В.Нестерова. М.: Айрис-пресс. 2006 – 112 с. – (С.5-12).

4. Педагогічна психологія: Навч. посібник/ За ред. Л.Н. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К.: Вища шк., 1991. – С. 9 – 20.
5. Педагогічна психологія: навч. посіб. / укладачі: Н. Г. Матейчук, О. П. Степаненко. – Чернівці, 2014. – 240 с.
6. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Выготский; под. ред. В.В. Давыдова. – М.: АСТ: Астрель: Хранитель, 2008. – 671 с.
7. Педагогічна психологія (теоретичні концепції та практикум): Навчальний посібник / Заброцький М.М., Павелків Р.В. – Рівне, 2003. – 297с.

ПРАКТИЧНИЙ КУРС

Практичне заняття №7

Тема: ПСИХОЛОГІЯ УЧІННЯ

Мета: формувати знання студентів про особливості психології учбової діяльності, її структуру, умови формування учіння.

Професійна спрямованість: уміння практично реалізовувати теоретичні знання про особливості психології учбової діяльності, її структуру, умови формування учіння.

План

1. Научіння та його види.
2. Концепції учіння.
3. Учбова діяльність учнів.
4. Структура учбової діяльності.
5. Вміння вчитися. Мотивація учіння.

***УВАГА!**Представлення теоретичних питань теми передбачає використання технічних засобів.*

Самостійна робота студентів:

Основні поняття

Научіння, імпринтинг, умовнорефлекторне научіння, оперантне научіння, вікарне научіння, вербальне научіння, латентне научіння, рефлекторне научіння, сенсорне научіння, моторне научіння, сенсомоторне научіння, когнітивне научіння, інтелектуальне научіння, научіння мисленню, учіння, інтеріоризація, орієнтувальна основа дії, учбова діяльність учня, змістовний компонент учбової діяльності, операційний компонент учбової діяльності, мотиваційний компонент учбової діяльності, мотивація учбової діяльності, усвідомлювані мотиви, реально діючі мотиви, пізнавальні мотиви, соціальні мотиви, широкі пізнавальні мотиви, учбово-пізнавальні мотиви, мотиви самоосвіти, позитивна мотивація, негативна мотивація, учбова задача, пізнавальні задачі, комунікативні задачі, закриті задачі, відкриті задачі, нестандартні (проблемні) задачі, проблемні ситуації, учбові дії, практичні способи учбової діяльності, розумові способи учбової діяльності, перетворювальні учбові дії, дослідницькі учбові дії, репродуктивні учбові дії, продуктивні учбові дії, проміжні учбові дії.

УВАГА! Конспект-словник необхідно готувати до кожного практичного заняття. Періодично викладач може перевіряти рівень володіння студентами термінологією теми шляхом проведення словникового диктанту.

Законспектувати	Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. Возрастные особенности мотивации учения и умение школьников учиться // Педагогическая психология: Хрестоматия / Сост. В.Н.Карандашев, Н.В. Носова, О.Н. Щепелина. – Спб.: Питер, 2006. – С. 57-62.
------------------------	---

УВАГА! Конспектування першоджерел є обов'язковим завданням при підготовці до практичного заняття.

Реферати	<ol style="list-style-type: none">1. Психологічні основи учіння в дошкільному віці.2. Специфіка учіння в дорослому віці.
-----------------	---

УВАГА! Підготовка та публічний захист рефератів є обов'язковою умовою викладу теоретичного матеріалу на практичному занятті з обраної теми. Вибір методів та умов представлення напрацювань не регламентується. Але зберігається регламент виступу, який складає 7-10 хв.

Практичне завдання на занятті:

Практична робота	Робота в підгрупах. Підберіть необхідну інформацію для роздаткових матеріалів, що може використати психолог на педраді з наступних тем: «Формування умінь вчитися» та «Специфіка учбової діяльності гіперактивних дітей». Презентуйте на практичному занятті напрацювання підгрупи.
-------------------------	---

УВАГА! Виконання завдання є обов'язковим видом роботи на практичному занятті і заслуговує на окрему оцінку.

Основна література:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
2. Нестерова О.В. Педагогическая психология в схемах, таблицах и опорных схемах: учебное пособие для вузов / О.В.Нестерова. М.: Айрис-пресс. 2006 – 112 с. – (С.43-72).

Додаткова література:

1. Вікова та психологічна психологія: Навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. 2-ге вид. – К.: Каравела, 2007. – 344с.

2. Казанская В.Г. Педагогическая психология. – СПб.: Питер, 2005. – 366 с.: ил. – (Серия «Краткий курс»).

3. Реан А.А., Бордовская Н.В., Розум С.И. Психология и педагогика. – СПб.: Питер, 2005. – 432 с.: – (Серия «Учебное пособие»).

Практичне заняття №8

Тема: ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: ознайомити студентів зі структурою та видами педагогічної діяльності.

Професійна спрямованість: здатність диференціювати різні види педагогічної діяльності.

План

1. Структура педагогічної діяльності.
2. Психологічні основи педагогічного такту.
3. Психологія педагогічної саморегуляції.
4. Педагогічний менеджмент.
5. Педагогічний коучинг.

***УВАГА!** Представлення теоретичних питань теми передбачає використання технічних засобів.*

Самостійна робота студентів:

Основні поняття | Педагогічна діяльність, структура педагогічної діяльності, педагогічна саморегуляція, педагогічний менеджмент, педагогічний коучинг.

***УВАГА!** Конспект-словник необхідно готувати до кожного практичного заняття. Періодично викладач може перевіряти рівень володіння студентами термінологією теми шляхом проведення словникового диктанту.*

Законспектувати | Радкевич В. О., Бородієнко О. В. Коучинг як інноваційна педагогічна технологія //Професійно-технічна освіта. – 2015. – Т. 2. – №. 67. – С. 17-19.

***УВАГА!** Конспектування першоджерел є обов'язковим завданням при підготовці до практичного заняття.*

Практичне завдання на занятті:

Практична робота

1. Самостійно підберіть психолого-педагогічні методи впливу на учнів. Підібрані методи представте на занятті. Для виконання завдання необхідно скористатися літературою (на ваш вибір) та обрати ті уривки з оповідань, казок, повістей тощо, де яскраво продемонстровано ефективність психолого-педагогічних методів впливу на учнів.
2. Проаналізуйте заповіді Суфійської мудрості, спираючись на структуру педагогічної діяльності:
Постановка мети та задач виходячи з аналізу педагогічної ситуації – Вибір та застосування засобів впливу – Контроль та оцінка педагогічних впливів (педагогічний самоаналіз).

Суфійська мудрість:

- *Спілкуйся з учнями, як з власними дітьми, стався до них з радістю та добром.*
 - *Слідкуй прикладу закону: він не повинен чекати винагороди і не повинен чекати ні оплати, ні вдячності.*
 - *Не відмовляй учню в пораді і не дозволяй працювати з такою складністю задач, до якої він ще не готовий.*
 - *Відмовляючи учня від помилок, учитель дії натяками, а не прямою заборорою.*
 - *Учитель, який навчає одній науці, не повинен некоректно висловлюватися про іншу.*
 - *Учитель повинен давати учням лише те, що вони в змозі зрозуміти.*
 - *Учитель повинен сам уміти робити те, чому він вчить учнів.*
- Результати напрацювань представте на занятті.

УВАГА! Виконання завдання є обов'язковим видом роботи на практичному занятті і заслуговує на окрему оцінку.

Основна література:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
3. Педагогическая психология: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. Н.В. Ключевой. - М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. - 400 с.
4. Савчин М.В. Педагогічна психологія: навчальний посібник / М. В. Савчин. – К.: Академвидав, 2007 – 424 с. – (Альма-матер)
5. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Педагогічна психологія: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 168 с.

6. Суфийская мудрость [Электронный ресурс] / Л.Л. Лавский // Минск, Лотаць, 1998. (Режим доступу: https://www.e-reading.club/bookreader.php/1016423/Lavskiy_-_Sufiyskaya_mudrost.html).

Додаткова література:

1. Айсмонкас Б.Б. Педагогическая психология: Схемы и тесты М.: Издательство ВЛАДОС-ПРЕСС. 2002. – С 6-27.

2. Нестерова О.В. Педагогическая психология в схемах, таблицах и опорных схемах: учебное пособие для вузов/ О.В.Нестерова. М.: Айрис-пресс. 2006 – 112 с.

3. Педагогічна психологія: Навч. посібник/ За ред. Л.Н. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К.: Вища шк., 1991.

Практичне заняття №9

Тема: ПСИХОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: формувати знання студентів про психологічні складові ефективності педагогічної діяльності.

Професійна спрямованість: уміння практично реалізовувати теоретичні знання про основні складові ефективної діяльності педагога.

План

1. Психологічна структура педагогічної діяльності (за Н. Кузьміною, О.Щербаковим).
2. Мотивація педагогічної діяльності.
3. Професіограма вчителя.
4. Авторитет учителя.
5. Самоосвіта вчителя.
6. Професійна деформація педагога.

УВАГА! Представлення теоретичних питань теми передбачає використання технічних засобів.

Самостійна робота студентів:

Основні поняття

Педагогічна діяльність, мета діяльності вчителя, продукт педагогічної діяльності, об'єкт педагогічної діяльності, суб'єкт педагогічної діяльності, результат педагогічної діяльності, компоненти педагогічної діяльності (гностичний, конструктивний, проєктивний організаторський, комунікативний), інформаційна сторона педагогічної діяльності, розвивальна сторона педагогічної діяльності, орієнтаційна сторона педагогічної діяльності, мобілізаційна сторона педагогічної діяльності, дослідницька сторона педагогічної діяльності, полімотивація, професіограма, авторитет учителя, авторитет волі (влади), авторитет особистості, професійна деформація педагога, феномен професійного вигорання.

УВАГА! Конспект-словник необхідно готувати до кожного практичного заняття. Періодично викладач може перевіряти рівень володіння студентами термінологією теми шляхом проведення словникового диктанту.

Законспектувати

Хупавцева Н.О. Психолого-педагогічні принципи проведення евристичної бесіди на уроках в сучасній школі // Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України / за ред..С.Д.Максименка. Т. IX, част.1. – К., 2007. – С.405-415.

УВАГА! Конспектування першоджерел є обов'язковим завданням при підготовці до практичного заняття.

Реферати

1. Взаємозв'язок стилю педагогічної діяльності та навчання школярів.
2. Педагогічна ефективність.

УВАГА! Підготовка та публічний захист рефератів є обов'язковою умовою викладу теоретичного матеріалу на практичному занятті з обраної теми. Вибір методів та умов представлення напрацювань не регламентується. Але зберігається регламент виступу, який складає 7-10 хв.

Практичне завдання на занятті:

Практична робота

Робота у підгрупах. Підберіть необхідні матеріали для оформлення буклетів рекомендацій психолога з наступних тем: «Тайм-менеджмент у діяльності педагога» та «Емоційне вигорання педагога». Презентуйте на практичному занятті напрацювання підгрупи.

УВАГА! Виконання завдання є обов’язковим видом роботи на практичному занятті і заслуговує на окрему оцінку.

Основна література:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
2. Савчин М.В. Педагогічна психологія: навчальний посібник / М.В.Савчин. – К.: Академвидав, 2007 – 424 с. – (Альма-матер).

Додаткова література:

1. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – С. 318 – 347.
2. Нестерова О.В. Педагогическая психология в схемах, таблицах и опорных схемах: учебное пособие для вузов/ О.В.Нестерова. М.: Айрис-пресс. 2006 – С.5-12.
3. Педагогічна психологія: Навч. посібник / За ред. Л.Н. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К.: Вища шк., 1991. – С. 9-20.
4. Хупавцева Н.О. Психолого-педагогічні принципи проведення евристичної бесіди на уроках в сучасній школі // Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України / за ред. С.Д.Максименка. Т. IX, част.1. – К., 2007. – С.405-415.

Практичне заняття №10

Тема: ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ

Мета: формувати знання студентів про особливості взаємодії суб’єктів педагогічного процесу.

Професійна спрямованість: уміння керувати комунікативним процесом при взаємодії суб’єктів педагогічної діяльності.

План

1. Стилі педагогічної діяльності (за А. Марковою та А. Ніконовою).
2. Психологічні бар’єри у педагогічному спілкуванні.
3. Адаптація педагога до умов професійної діяльності.
4. Психологічний клімат у педагогічному колективі.

УВАГА! Представлення теоретичних питань теми передбачає використання технічних засобів.

Самостійна робота студентів:

Основні поняття

Стиль діяльності педагога, змістовні характеристики стилю, динамічні характеристики стилю, результативні характеристики стилю, авторитарний (директивний) стиль управління, демократичний (колегіальний) стиль управління, ліберальний (дозвільний або потуральний) стиль управління, емоційно-імпровізаційний тип, емоційно-методичний стиль, розмірковувально-імпровізаційний стиль, розмірковувально- методичний стиль, педагогічне спілкування, стиль педагогічного спілкування, «Монблан», «Китайська стіна», «Локатор», «Робот», «Я сам», «Гамлет», «Друг», «Тетеря», психологічні бар'єри, смисловий бар'єр, адаптація педагога до умов професійної діяльності, кон'юктивний тип відносин з учнями, диз'юктивний тип відносин з учнями, психологічний клімат у педагогічному колективі, сприятливий психологічний клімат, фасилітація, несприятливий психологічний клімат, інгібіція, соціально-психологічна сумісність учителів, психологічна несумісність.

УВАГА! Конспект-словник необхідно готувати до кожного практичного заняття. Періодично викладач може перевіряти рівень володіння студентами термінологією теми шляхом проведення словникового диктанту.

Законспектування

Бернс Р. Я-концепція учителя// Педагогическая психология: Хрестоматия/ Сост. В.Н.Карандашев, Н.В.Носова, О.Н.Щепелина. – СПб.: Питер, 2006. – С.318-350.

УВАГА! Конспектування першоджерел є обов'язковим завданням при підготовці до практичного заняття.

Реферат

Професійні стереотипи у педагогічній діяльності.

УВАГА! Підготовка та публічний захист рефератів є обов'язковою умовою викладу теоретичного матеріалу на практичному занятті з обраної теми. Вибір методів та умов представлення напрацювань не регламентується. Але зберігається регламент виступу, який складає 7-10 хв.

Практичне завдання на занятті:

Практична робота

Робота у підгрупах. Підберіть необхідні матеріали для оформлення буклетів рекомендацій психолога з наступних тем: «Правила ефективної педагогічної взаємодії» та «10 заповідей успішного педагогічного колективу». Презентуйте на практичному занятті напрацювання підгрупи.

УВАГА! Виконання завдання є обов'язковим видом роботи на практичному занятті і заслуговує на окрему оцінку.

Основна література:

1. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – С. 318-347.
2. Заброцький М.М. Педагогічна психологія: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2000. – 100 с.

Додаткова література:

3. Педагогічна психологія /За ред. Л.М. Проколієнко, Д.Ф.Ніколенка. – К.: Вища школа, 1991. – С.116 – 148.
4. Психологія особистості: Словник-довідник /За редакцією П.П.Горностая, Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 320 с.
5. Реан А.А., Бордовская Н.В., Розум С.И. Психология и педагогика. СПб.: Питер, 2005. – 432 с.: – (Серия «Учебное пособие»).

Практичне заняття №11

Тема: **КОНФЛІКТИ МІЖ УЧАСНИКАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ**

Мета: формувати у студентів знання про конфліктогенні ситуації у педагогічній діяльності.

Професійна спрямованість: уміння здійснювати профілактику конфліктів у педагогічному колективі.

План

1. Поняття педагогічної ситуації. Потенційно конфліктогенні ситуації у педагогічній діяльності.
2. Типи конфліктів у педагогічній діяльності.
3. Джерела конфліктів з учнями у різні вікові періоди їх психічного розвитку.
4. Деструктивні та конструктивні функції конфлікту.
5. Профілактика конфліктів у педагогічному колективі.
6. Педагогічна медіація.

УВАГА! Представлення теоретичних питань теми передбачає використання технічних засобів.

Самостійна робота студентів:

Ос нов ні по ня т		Педагогічна ситуація, педагогічна задача, конфлікт, конфліктогени, резонерство, скептицизм, сублімація, медіація.
----------------------------------	--	---

УВАГА! Конспект-словник необхідно готувати до кожного практичного заняття. Періодично викладач може перевіряти рівень володіння студентами термінологією теми шляхом проведення словникового диктанту

Законспектувати	<ol style="list-style-type: none">1. Рыбакова М.М. Педагогические ситуации и конфликты // Педагогическая психология: Хрестоматия / Сосот. В.Н. Карандашев, Н.В. Носова, О.Н. Щепелина. – СПб.: Питер, 2006. – С.214-225.2. Добрович А.Б. Косвенные методы угашения конфликта (психокоррекция общения) // Педагогическая психология: Хрестоматия / Сосот. В.Н. Карандашев, Н.В. Носова, О.Н. Щепелина. – СПб.: Питер, 2006. – С.227-232.
------------------------	--

УВАГА! Конспектування першоджерел є обов'язковим завданням при підготовці до практичного заняття.

Реферати	<ol style="list-style-type: none">1. Стресогенні фактори педагогічної професії.2. Профілактика емоційного вигорання у педагогічній діяльності.3. Шкільний боулінг: причини, подолання, профілактика
-----------------	---

УВАГА! Підготовка та публічний захист рефератів є обов'язковою умовою викладу теоретичного матеріалу на практичному занятті з обраної теми. Вибір методів та умов представлення напрацювань не регламентується. Але зберігається регламент виступу, який складає 7-10 хв.

Практичне завдання на занятті:

Практична робота	Робота у підгрупах. Підберіть необхідні матеріали для оформлення буклетів рекомендацій психолога з наступних тем: «Секрети ефективної роботи шкільної команди» та «Скажи «Ні» шкільному булінгу». Презентуйте на практичному занятті напрацювання підгрупи.
-------------------------	---

УВАГА! Виконання завдання є обов'язковим видом роботи на практичному занятті і заслуговує на окрему оцінку.

Основна література:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
2. Савчин М.В. Педагогічна психологія: навч. посіб. / М.В. Савчин. – К.: Академвидав, 2007. – 422 с.
3. Степанов О.М. Педагогічна психологія: навч. посіб. / О.М.Степанов.– К.: Академвидав, 2011. – 413 с.

Додаткова література:

1. Журавлев А.И. Основы педагогической конфликтологии. – М.: РПА, 1995. – 183 с.
2. Ложкін Г.В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 416 с.
3. Рыбакова М.М. Конфликт и взаимодействие в педагогическом процессе. – М.: Просвещение, 1991. – 128 с.

ЛАБОРАТОРНИЙ КУРС

Лабораторне заняття № 1-2

Тема: ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА

Мета: сформувати навички діагностики особистості педагога.

Професійна спрямованість: уміння емпірично досліджувати особливості професійної діяльності педагога.

План

1. Специфіка дослідження професійно-значущих особливостей педагога.
2. Методи дослідження стилю педагогічної діяльності педагога.
3. Особливості представлення результатів досліджуваному

Хід заняття

Стилi діяльності вчителя на уроці за Г.М. Андрєєвою.

Анкета «Домінуючий стиль діяльності»

Найпоширенішою класифікацією стилів педагогічної діяльності є класифікація, запропонована Г. М. Андрєєвою. Нею були позначені три стилі авторитарний, демократичний і потуральний.

Анкета “Домінуючий стиль діяльності”

Бланк для відповідей:

	Запитання									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
а										
б										
в										

1. Чи вважаєте ви, що дитина повинна:

- а) ділитися з вами своїми думками, почуттями;
- б) говорити вам тільки те, що вона сама захоче;
- в) залишати свої думки й переживання при собі.

2. Якщо учень узяв у іншого учня олівець чи ручку, то ви:

- а) щиро з ним поговорите й дасте можливість йому самому прийняти, потрібне рішення;
- б) дасте можливість самим дітям розібратись у своїх проблемах;

в) повідомите про це всім дітям і примусите повернути взяті з вибаченням.

3. Рухливий, іноді недисциплінований учень сьогодні на занятті був зосереджений, азартний і добре виконав завдання. Як ви вчините:

- а) похвалите його і покажете його роботу всім дітям;
- б) проявите зацікавленість, з'ясуєте, чому так добре вийшло сьогодні;
- в) скажете йому: «Завжди б так займався».

4. Учень, заходячи до класу, не привітався з вами. Як ви вчините:

- а) примусите його голосно при всіх привітатися з вами;
- б) не звернете на це уваги;
- в) зразу почнете спілкуватися з учнями не згадуючи про вчинок.

5. Учні спокійно працюють. У вас є вільна хвилина. Що ви робитимете:

- а) спокійно, не втручаючись, спостерігаєте, як вони працюють і спілкуються;
- б) комусь допоможете, підкажете, зробите зауваження;
- в) займетесь своїми справами (записи, перевірка зошитів тощо).

6. Яка точка зору здається вам більш правильною:

- а) почуття, переживання учня, дитини ще поверхові, швидкоплинні й на них не варто звертати особливої уваги;
- б) емоції, переживання учня - важливі фактори, за допомогою яких його можна ефективно навчати й виховувати;
- в) почуття дитини дивовижні, переживання - значущі й до них треба ставитись обережно, тактовно.

7. Ваша вихідна позиція в роботі з дітьми:

- а) дитина - слабка, нерозумна, неосвічена істота, і тільки дорослий може і повинен навчити й виховувати її;
- б) у дитини багато можливостей для саморозвитку. А допомога дорослого повинна бути спрямована на максимальне підвищення активності самої дитини;
- в) дитина розвивається майже некеровано під впливом спадковості й сім'ї, том головне, щоб вона була здорова, сита і не порушувала дисципліну.

8. Як ви ставитесь до активності самого учня?

- а) позитивно - без неї неможливий повноцінний розвиток;

б) негативно - вона часто заважає цілеспрямовано та планомірно вести навчання й виховання;

в) позитивно, але тільки тоді, коли вона узгоджена з педагогом.

9. Учень не захотів виконувати завдання під приводом, що він уже зробив це раніше. Ваші дії:

а) сказали б: «Ну і не треба»;

б) примусили б виконати роботу;

в) запропонували б інше заняття.

10. Яка позиція, по-вашому, більш правильна:

а) дитина повинна бути вдячною дорослим за турботу про неї;

б) якщо вона не усвідомлює турботи про неї, не цінує її, то це її справа: колись пошкодує;

в) педагог повинен бути вдячним учням за їхню довіру й любов.

Ключ для обробки відповідей										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
а	2	3	2	2	3	1	2	3	1	2
б	3	1	3	1	2	2	3	1	2	1
в	1	2	1	3	1	3	1	2	3	3

Відповідь, зазначена у відповідній клітинці, оцінюється вказаною в ній сумою балів.

Загальна сума, що характеризує стиль педагога, дорівнює сумі всіх отриманих балів.

25-30 балів - домінує демократичний стиль;

20-24 бали - схильність до авторитарного стилю;

10 - 19 балів - яскраво виражений ліберальний стиль.

Характеристика стилів педагогічної діяльності (за Г. М. Андрєєвою)

Формальна сторона	Змістовна сторона
Авторитарний стиль	
Ділові, короткі розпорядження. Заборони без полегкості, з погрозою. Чітка мова, непривітний тон. Похвала й осудження суб'єктивні. Емоції не приймаються в розрахунок. Показ	Справи в групі плануються заздалегідь (у повному обсязі). Визначаються лише безпосередні цілі, далекі - невідомі

прийомів - не система	
Демократичний стиль	
Інструкція у вигляді пропозицій. Не сухе мовлення, а товариський тон.	Заходи плануються не заздалегідь, а в групі.
Похвала й осудження - з порадами. Розпорядження і заборони - з дискусіями	За реалізацію пропозицій відповідають усі. Всі розділи пропонованої роботи не тільки пропонуються, але й обговорюються
Потуральний стиль	
Тон - конвенційний. Відсутність похвали, осуду. Ніякого співробітництва .	Справи в групі йдуть самі собою. Розділи роботи складаються з окремих інтересів або виходять від нового лідера

Методика «Індивідуальний стиль педагогічної діяльності»

(Діагностичний інструментарій для експертного оцінювання професійних компетенцій та особистісних якостей педагогів: методичний збірник / [уклад. Абраменко Л.М.] - Гуляйполе, 2013. - 57 с.)

Інструкція. Відповіді на наведені нижче питання допоможуть вам виявити свій індивідуальний стиль роботи. Для цього на бланку обведіть варіанти відповідей для кожного питання, що підходять для вас (якщо обрана вами відповідь наводиться в декількох колонках, обведіть її в кожному стовпчику).

Питання	Варіанти відповідей			
	ЕІС	ЕМС	МІС	ММС
1. Ви складаєте докладний план уроку?	Ні	Так	Ні	Так
2. Ви плануєте урок лише загалом?	Так	Ні	Так	Ні
3. Чи часто ви відхиляєтеся від плану уроку?	Так	Так	Так	Ні
4. Чи відхиляєтеся ви від плану, помітивши прогалину у знаннях учнів або труднощі в засвоєнні матеріалу?	Ні	Так	Так	Так
5. Ви відводите велику частину уроку для	Так	Так	Ні	Ні

пояснення нового матеріалу?				
6. Ви постійно стежите за тим, як засвоюється новий матеріал у процесі пояснення?	Ні	Так	Так	Так
7. Чи часто ви звертаєтеся до учнів з питаннями в процесі пояснення?	Ні	Так	Так	Так
8. У процесі опитування чи багато часу ви відводите відповіді кожного учня?	Ні	Ні	Так	Так
9. Ви завжди домагаєтеся абсолютно правильних відповідей?	Ні	Так	Так	Так
10. Ви завжди домагаєтеся, щоб опитуваний самостійно виправив свою відповідь?	Ні	Ні	Так	Так
11. Чи часто ви використовуєте додатковий навчальний матеріал при поясненні?	Так	Так	Так	Ні
12. Ви часто змінюєте теми роботи на уроці?	Так	Так	Ні	Ні
13. Чи допускаєте ви, щоб опитування учнів спонтанно перейшло у колективне обговорення або пояснення нового навчального матеріалу?	Так	Ні	Ні	Ні
14. Ви відразу відповідаєте на несподівані питання учнів?	Так	Ні	Ні	Ні
15. Ви постійно стежите за активністю всіх учнів і. під час опитування?	Ні	Так	Ні	Ні
16. Чи може непередбаченість або настроїв учнів під час уроку вивести вас з рівноваги?	Так	Так	Ні	Ні
17. Ви завжди самі виправляєте помилки учнів?	Так	Так	Ні	Ні
18. Ви завжди укладаєтеся в рамки уроку?	Ні	Ні	Так	Так
19. Ви суворо стежите за тим, щоб учні виконували перевірочні роботи самостійно: без підказок, не підглядаючи в підручник?	Ні	Так	Ні	Так
20. Ви завжди докладно оцінюєте кожну відповідь?	Ні	Так	Так	Так
21. Чи різко розрізняються ваші вимоги до сильних і слабких учнів?	Так	Ні	Ні	Ні
22. Чи часто ви заохочуєте за гарні відповіді?	Так	Так	Так	Ні
23. Чи часто ви висловлюєте догану учням за погані відповіді?	Ні	Так	Ні	Так
24. Чи часто ви контролюєте знання учнів?	Ні	Так	Ні	Так
25. Чи часто ви перевіряєте пройдений	Ні	Так	Так	Так

матеріал?				
26. Ви можете перейти до вивчення наступної теми, не будучи упевненим, що попередній матеріал засвоєний усіма учнями?	Так	Ні	Так	Ні
27. Як ви думаєте, учням звичайно цікаво у вас на уроках?	Так	Так	Так	Ні
28. Як видумаєте, учням звичайно приємно у вас на уроках?	Так	Так	Так	Ні
29. Ви постійно підтримуєте високий темп уроку?	Так	Так	Ні	Ні
30. Ви сильно переживаєте, якщо учні не виконали домашнього завдання?	Ні	Так	Ні	Ні
31. Ви завжди вимагаєте чіткого дотримання дисципліни на уроці?	Ні	Так	Ні	Так
32. Чи відволікає вас «робочий шум» на уроці?	Ні	Так	Ні	Так
33. Ви часто аналізуєте свою діяльність на уроці?	Ні	Так	Ні	Так
Сума				

Обробка результатів. Після відповідей на всі питання, підрахуйте, скільки обведених відповідей («так» і «ні») у кожному з чотирьох стовпчиків і запишіть результати підрахунку в графі «сума». Тепер подивіться, у якому стовпчику у вас вийшла найбільша сума,— це ваш провідний стиль педагогічної діяльності. Якщо у двох або більше колонках вийшли однакові суми,— у вас немає яскраво вираженого провідного стилю, у своїй роботі ви, залежно від ситуації, використовуєте елементи декількох стилів.

Інтерпретація. Після того як ви визначили свій стиль викладання, пропонуємо вам ознайомитися із загальною характеристикою кожного стилю. Потім зіставте, будь ласка, виділені особливості зі специфікою процесу і результативністю вашої діяльності. У випадку збігу на основі пропонованих рекомендацій складіть індивідуальний план удосконалення свого стилю викладання і приступайте до його виконання. Після закінчення декількох місяців (наприкінці навчального року) оцініть, наскільки успішною виявилася ваша робота. У разі потреби зверніться по допомогу до своїх колег. Отже, залежно від виявленого стилю, пропонуємо вам наступні рекомендації.

Емоційно-імпровізаційний стиль. Ви маєте багато переваг: високий рівень знань, артистизм, контактність, проникливість, уміння цікаво викладати навчальний матеріал, зацікавити учнів предметом, що викладається керувати колективною роботою, варіювати різноманітні форми і методи навчання. Ваші уроки відрізняє сприятливий психологічний клімат.

Однак вашу діяльність характеризують і певні недоліки: відсутність методичності (недостатньо представлено у вашій діяльності закріпленні навчального матеріалу, контроль знань учнів). Можливі недостатня увага до рівня знань слабких учнів, недостатня вимогливість, завищена саме оцінка, демонстративність, підвищена чутливість, що обумовлює вашу залежність від ситуації на уроці.

У результаті у ваших учнів стійкий інтерес до досліджуваного предмету і висока активність поєднуються з неміцними знаннями, недостатня сформованими навичками навчання.

Подолати ці недоліки вам під силу. Рекомендуємо вам трохи зменшити кількість часу, що відводиться поясненню нового матеріалу; у процесі пояснення ретельно контролювати, чи засвоюється матеріал (для цього через визначені проміжки часу можна звертатися до учнів із проханням повторити сказане або відповісти на питання). Ніколи не переходьте до вивчення нового матеріалу, не будучи упевненим, що попередній засвоєний усіма учнями. Уважно ставтеся до рівня знань слабких учнів. Ретельно відпрацьовуйте весь навчальний матеріал, приділяючи велику увагу закріпленню і повторенню. Не бійтеся і не уникайте «нудних» видів роботи — відпрацьовування правил, повторення.

Намагайтеся активізувати учнів не зовнішньою розважальністю, а викликати в них інтерес до особливостей самого предмета.

Під час опитування більше часу відводьте відповіді кожного учня, домагайтеся правильної відповіді, ніколи не виправляйте відразу помилки: нехай той, хто припустився помилки, сам чітко сформулює і виправить свою відповідь, а ви допоможіть йому уточненнями і доповненнями. Завжди давайте докладну й об'єктивну оцінку кожній відповіді. Підвищуйте вимогливість. Стежте, щоб учні відповідали і виконували перевірочні роботи самостійно, без підказок і підглядання.

Намагайтеся докладно планувати урок, виконувати намічений план та аналізувати свою діяльність на уроці.

Емоційно-методичний стиль. Вас відрізняють дуже багато переваг: високий рівень знань, контактність, проникливість, висока методичність, вимогливість, уміння цікаво подати матеріал, уміння активізувати учнів, і викликавши у них інтерес до особливостей предмета, уміле варіювання форм і методів навчання.

У результаті у ваших учнів міцні знання поєднуються з високою пізнавальною активністю і сформованими навичками навчання.

Однак вам властиві і деякі недоліки: трохи завищена самооцінка, деяка демонстративність, підвищена чутливість, що обумовлює вашу зайву залежність від ситуації на уроці, настроя і підготовленості учнів.

Рекомендуємо вам намагатися менше говорити на уроці, даючи повною мірою висловитися вашим учням, не виправляти відразу неправильних відповідей, а шляхом численних уточнень, доповнень, підказок домагатися, щоб опитуваний сам виправив і оформив свою відповідь. Власні формулювання пропонуйте лише тоді, коли це дійсно необхідно. По можливості намагайтеся виявляти більше стриманості.

Міркувально-імпровізаційний стиль. Ви маєте дуже багато переваг: високий рівень знань, контактність, проникливість, вимогливість, уміння ясно і чітко подати навчальний матеріал, уважне ставлення до рівня знань всіх учнів, об'єктивна самооцінка, стриманість.

У ваших учнів інтерес до досліджуваного предмета поєднується з міцними знаннями і сформованими навичками навчання. Однак вашу діяльність характеризують і певні недоліки: недостатньо широке варіювання форм і методів навчання, недостатня увага до постійної підтримки дисципліни на уроці. Ви багато часу відводите відповіді кожного учня, домагаючись, щоб він детально сформулював свій виступ, об'єктивно оцінюєте його, що підвищує ефективність вашої діяльності. У той же час подібна манера ведення опитування обумовлює деяке уповільнення темпу уроку, цей недолік можна компенсувати, ширше використовувати різноманітні методи роботи. Рекомендуємо вам частіше практикувати колективні обговорення, і являти більше винахідливості в підборі тем, що цікавлять учнів.

Рекомендуємо виявляти більше нетерпимості до порушень дисципліни на уроці. Відразу і суворо вимагайте тиші на кожному уроці, і,

зрештою вам не доведеться робити такої кількості дисциплінарних зауважень.

Міркувально-методичний стиль. Ви маєте різноманітні переваги як-от: висока методичність, уважне ставлення до рівня знань всіх учнів, висока вимогливість.

Однак вашу діяльність характеризують певні недоліки: невміння постійно підтримувати в учнів інтерес до досліджуваного предмета, використання стандартного набору форм і методів навчання, переважання не продуктивної, а не продуктивної діяльності учнів, нестабільне емоційне ставлення до учнів.

У результаті у ваших учнів сформовані навички навчання і міцні знання поєднуються з відсутністю інтересу до досліджуваного предмета. Перебування на ваших уроках для багатьох з них є нудним і не завжди цікавим. На ваших уроках нерідко відсутній сприятливий психологічний клімат. Подолати ці недоліки ви цілком здатні.

Рекомендуємо вам ширше застосовувати заохочення гарних відповідей, менш різко висловлювати догану за погані виступи. Адже від емоційного стану ваших учнів залежать і результати навчання. Спробуйте розширити свій арсенал методичних прийомів, ширше варіювати різноманітні форми занять. Якщо ви викладаєте іноземну мову, не обмежуйтеся лише репродуктивними видами роботи: заучуванням напам'ять текстів, зазубрюванням правил. Якщо ви будете використовувати тільки їх, то ваші учні втратять інтерес до предмета, а головне — їх відрізнятиме слабка орієнтація в мові. Намагайтеся використовувати різні вправи для активізації навичок мови: ситуативні діалоги, мовленнєві ігри, пісні, вірші, тощо. Якщо ви викладаєте гуманітарні предмети, частіше практикуйте колективні обговорення, вибирайте для них теми, що можуть зацікавити учнів.

ЗВІТ

1. Сформулювати клієнтське звернення до психолога з метою вивчення стилю педагогічної діяльності вчителя.
2. Розробити психологічні рекомендації для покращення педагогічної ефективності.

Основна література:

1. Сівак С. Скринінг шкільного життя: Методика комплекс. психодіагност. вивч. стану навч.-вихов. процесу загальноосвіт. шк. - Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. - 72 с.
2. Діагностичний інструментарій для експертного оцінювання професійних компетенцій та особистісних якостей педагогів: методичний збірник / Укладач: Абраменко Л.М. – 2013. – 57 с.

Лабораторне заняття № 3

Тема: **ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ШКОЛЯРІВ У КЛАСНОМУ КОЛЕКТИВІ**

Мета: ознайомлення з методами дослідження класного колективу.

Професійна спрямованість: навчити студентів користуватися психологічним інструментарієм у сфері дослідження класного колективу.

План

1. Методи дослідження особливостей спілкування в учнівському колективі.
2. Специфіка проведення групової діагностики з дітьми.
3. Особливості повідомлення результатів діагностики.

Виконання індивідуального практичного завдання за алгоритмом ЗВІТ

1. Сформулювати клієнтське звернення до психолога для розв'язання якого необхідно дослідити особливості спілкування школярів у класному колективі та комунікабельності, як характерологічної риси особистості.
2. Підібрати 3 методики для дослідження особливостей спілкування школярів у класному колективі та комунікабельності, як характерологічної риси особистості.
3. Розробити психологічні рекомендації для покращення спілкування школярів у класному колективі та комунікабельності як характерологічної риси особистості.

Основна література:

1. Немов Р.С. Психология. Кн.3.: Психодиагностика. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2006. – 640 с.
2. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога: Учеб.пособие: В 2 кн.: 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Гума-нит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1: Система работы психолога с детьми разного возраста. – 384с.

Лабораторне заняття № 4

Тема: ПЕДАГОГІЧНА МЕДІАЦІЯ

Мета: формуватиму студентів уявлення про медіацію у педагогічних конфліктах.

Професійна спрямованість: уміння проводити медіацію.

План

1. Поняття медіації.
2. Фази медіації.
1. Правила медіації.

Хід заняття

КЕЙС

1. На уроці музики учні 6-го класу отримали завдання вивчити пісню із радянського кінофільму «Гостя из будущего» «Прекрасное далёко». Деякі учні класу відмовляються вчити дану пісню, оскільки вона є російською.

2. Вчитель української мови з 15-річним стажем у присутності учнів 8-го класу висміяв новенького вчителя малювання за некоректно-сформульовану тему уроку.

3. На перерві учень 6-го класу Назар стояв в коридорі біля вікна з планшетом в руках. Повз нього, повертаючись з уроку фізичного виховання, проходили учні 5-А класу. Діти штовхалися, внаслідок чого один з них впав на Назара, що призвело до того, що планшет випав і розбився.

Алгоритм виконання завдання:

1. Об'єднайтеся у дві робочі групи.
2. Розподіліть між собою ситуації.
3. В підгрупах розподіліть ролі: учасників конфлікту та медіатора.
4. По черзі продемонструйте процес медіації.
5. Дайте зворотний зв'язок один-одному.
6. Зробіть висновок.
7. Розробіть комплекс психологічних рекомендацій, виходячи з отриманих результатів.

Основна література:

1. Базовый курс медиации: рефлексивные заметки / М. С. Бойко [и др.] ; под общ. ред. С. В. Лабода. — Минск : Медисонт, 2011. — 316 с.

2. Коновалов А. Ю. Медиация в системе образования: обзор опыта разных стран //Психологическая наука и образование [www. psyedu. ru.](http://www.psyedu.ru) – 2014. – №. 3. – С. 18-30.

3. Котловий С.А. Діяльність соціального педагога з медіаторами як посередниками у розв’язанні конфліктів. // Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/23933/1/Mir_2015_1_19.pdf.

4. Котловий С.А. Формування соціального досвіду безконфліктної поведінки в учнів професійного ліцею: монографія / С.А. Котловий, Л.О. Котлова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франко. – 2018. – 260 с.

Лабораторне заняття № 5

Тема: ПСИХОДІАГНОСТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ СТАНУ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Мета: сформувати у студентів навички визначати ефективність педагогічної діяльності; сформувати навички роботи з дітьми групи ризику.

Професійна спрямованість: уміння виявляти та здійснювати психологічний супровід груп ризику дітей загальноосвітнього навчального закладу; уміння здійснювати психологічний аналіз уроку.

План

1. Психологічний супровід процесу виховання:
 - виявлення дітей групи ризику.
 - Психологічна підготовка педагогічних працівників до роботи з дітьми групи ризику.
 - Психологічний супровід дітей групи ризику.
2. Психологічний супровід процесу виховання.
 - Оцінка уроку як складова діяльності практичного психолога.
 - Основні критерії для здійснення психологічної оцінки уроку.

Виконання індивідуального практичного завдання за алгоритмом.

Виконання завдання передбачає роботу в парах.

Алгоритм виконання завдання:

1. Розподіліться на робочі групи.
2. Сформулюйте звернення особи до психолога.
3. Відповідно до звернення клієнта розробіть план роботи та сплануйте дослідження.

4. Здійсніть обробку отриманих результатів. Здійсніть інтерпретацію результатів.
5. Зробіть висновок.
6. Розробіть комплекс психологічних рекомендацій, виходячи з отриманих результатів.

Завдання на лабораторному занятті:

- ✓ розподілитися на групи;
- ✓ сформулювати запит;
- ✓ розробити план дослідження;
- ✓ публічний захист проведеного дослідження.

Методика первинної діагностики та виявлення дітей «групи ризику»
(М.І. Рожков, М.А. Ковальчук)

Вікові межі: учні підліткового віку.

Інструкція: «Вам пропонуються питання, які стосуються різних сторін Вашого життя та особливостей Вашої поведінки. Якщо Ви щиро відповісте на кожне питання, у Вас буде можливість краще дізнатися про самого себе. Тут немає правильних чи неправильних відповідей. Відповідайте на кожне питання наступним чином: якщо згодні, відповідайте «так», якщо не згодні – «ні». Працуйте швидко, довго не роздумуйте».

Питання методики:

1. Чи вважаєш ти, що людям можна довіряти?
2. Чи вважаєш ти, що єдиний спосіб досягти чогось в житті – це турбуватися насамперед про себе?
3. Чи легко ти заводиш друзів?
4. Чи важко тобі говорити людям „ні”?
5. Чи часто хтось із батьків несправедливо критикує тебе?
6. Буває так, що твої батьки неприязно ставляться до твоїх друзів, з якими ти зустрічаєшся?
7. Чи часто ти нервуєшся?
8. Чи бувають у тебе зміни настрою без причини?
9. Зазвичай ти є центром уваги в компанії однолітків?
10. Чи можеш ти бути привітним навіть з тими, кого явно не любиш?
11. Чи правда те, що ти не любиш, коли тебе критикують?
12. Чи можеш ти бути відвертим з близькими друзями?
13. Чи буває, що іноді ти дратуєшся настільки, що починаєш кидатися предметами?
14. Чи здатний ти на грубі жарти?
15. Чи часто у тебе виникає відчуття, що тебе не розуміють?
16. Буває у тебе відчуття, що за твоєю спиною люди говорять про тебе погане?

17. Чи багато в тебе близьких друзів?
18. Чи соромишся ти звертатися до людей за допомогою?
19. Тобі подобається порушувати встановлені правила?
20. Чи буває у тебе іноді бажання завдати шкоду іншим людям?
21. Чи дратують тебе батьки?
22. Чи завжди ти вдома забезпечений всім життєво необхідним (місце для сну, їжа, одяг)?
23. Ти завжди впевнений у собі?
24. Зазвичай ти здригаєшся від незвичного звуку?
25. Чи здається тобі, що твої батьки тебе не розуміють?
26. Свої невдачі ти переживаєш сам?
27. Чи буває так, що коли ти залишаєшся один, твій настрій покращується?
28. Чи здається тобі, що у твоїх друзів щасливіша сім'я, ніж у тебе?
29. Чи відчуваєш ти себе нещасним через брак грошей в сім'ї?
30. Чи буває так, що ти злишся на всіх?
31. Чи часто ти відчуваєш себе беззахисним?
32. Чи легко ти освоюєшся в новому колективі?
33. Чи важко тобі відповісти в школі перед всім класом?
34. Чи є у тебе знайомі, яких ти взагалі не можеш переносити?
35. Чи можеш ти вдарити людину?
36. Ти іноді погрожуєш людям?
37. Чи часто твої батьки наказували тебе?
38. Коли-небудь у тебе з'являлося сильне бажання втекти з дому?
39. Чи думаєш ти, що твої батьки часто поведуться з тобою як з дитиною?
40. Чи часто ти відчуваєш себе нещасним?
41. Ти легко можеш розсердитись?
42. Ризикнув би ти схопити за вуздечку коня, що біжить?
43. Чи вважаєш ти, що є багато дурнуватих моральних норм поведінки?
44. Чи страждаєш ти від нерішучості та сором'язливості?
45. Чи відчував ти, що тебе недостатньо люблять в сім'ї?
46. Чи вважаєш ти, що твої батьки живуть своїм окремим життям?
47. Чи часто ти втрачаєш впевненість у собі через зовнішній вигляд?
48. У тебе часто буває веселий та безтурботний настрій?
49. Ти рухлива людина?
50. Чи люблять тебе твої знайомі, друзі?
51. Чи буває так, що твої батьки тебе не розуміють і здаються тобі чужими?
52. При невдачах буває так, що у тебе з'являється бажання втекти кудись подалі та не повертатися?

53. Чи бувало, що хтось із батьків викликав у тебе почуття страху?
54. Твої батьки критикують твій зовнішній вигляд?
55. Чи заздриш ти іноді щастю інших?
56. Чи часто ти відчуваєш себе самотнім, навіть перебуваючи серед інших людей?
57. Чи є люди, яких ти ненавидиш по-справжньому?
58. Часто ти б'єшся?
59. Чи легко ти просиш про допомогу іншу людину?
60. Чи легко тобі всидіти на місці?
61. Ти охоче відповідаєш біля дошки у школі?
62. Буває так, що ти настільки пригнічений, що довго не можеш заснути?
63. Чи часто виявляв, що твій приятель тобі набрехав?
64. Чи часто ти сваришся, лаєшся?
65. Міг би ти без тренування керувати парусним човном?
66. Чи часто у вашій сім'ї бувають сварки?
67. Чи вважаєш ти одного зі своїх батьків дуже нервовим?
68. Чи часто ти відчуваєш себе нікчемним?
69. Чи хвилює тебе відчуття, що люди можуть відгадати твої думки?
70. Ти завжди робиш все по-своєму?
71. Чи бувають твої батьки занадто суворими до тебе?
72. Чи соромишся ти в товаристві малознайомих людей?
73. Чи часто тобі здається, що ти чимось гірший за інших?
74. Чи легко тобі вдається підняти настрій друзям?

Ключ

№ п/п	Показник	№ питання
1.	Відносини в сім'ї	+ : 5, 6, 21, 25, 28, 29, 37, 38, 39, 45, 46, 53, 54, 66, 67, 71 - : 22
2.	Агресивність	+ : 13, 14, 19, 20, 35, 36, 42, 57, 58, 64, 65
3.	Недовіра до людей	+ : 2, 4, 15, 16, 18, 34, 43, 44, 63, 72 - : 1, 3, 17, 59
4.	Невпевненість у собі	+ : 7, 8, 24, 30, 31, 32, 33, 40, 41, 47, 55, 56, 68, 69, 73 - : 23
5.	Акцентуації: – гіпертимний тип – істероїдний тип – шизоїдний тип – емоційно-лабільний тип	+ : 48, 49, 74 - : 60 + : 9, 10, 50, 61 + : 26, 27, 51, 70 + : 11, 12, 52, 62

Оцінка результатів

№ п/п	Показник	Високі бали (група ризику)
1.	Відносини в сім'ї	8 і більше
2.	Агресивність	6 і більше
3.	Недовіра до людей	7 і більше
4.	Невпевненість у собі	8 і більше
5.	Акцентуації	3–4 бала по кожному типу акцентуації

Обробка та інтерпретація результатів

Відповіді учнів порівнюються з ключем. Підраховується кількість співпадінь відповідей з ключем по кожному показнику (шкалі).

Сумарний бал по кожній з п'яти шкал відображає ступінь її прояву. Чим більше сумарний бал, тим сильніше проявляється даний психологічний показник і тим вище вірогідність зарахування дитини до групи ризику.

1. Відносини в сім'ї

Високі бали по цій шкалі опитувальника свідчать про порушення внутрішньо - сімейних взаємин, які можуть бути обумовлені:

- напруженою ситуацією в сім'ї;
- неприязним ставленням;
- обмеженнями та вимогами дисциплінованості без почуття батьківської любові;
- страхом перед батьками та ін.

Коли напруження, викликане незадоволеністю стосунками в сім'ї, продовжується занадто довго, воно починає чинити сильну руйнуючу дію на здоров'я дітей та підлітків.

2. Агресивність

Високі бали по цій шкалі опитувальника свідчать про підвищену ворожість, грубість, забіякуватість. Агресія може виражатися і в прихованих формах – недобррозичливості та озлобленості.

Підвищена агресивність часто супроводжується підвищеною схильністю до ризику та є невід'ємною рисою характеру дітей та підлітків групи ризику.

3. Недовіра до людей

Високі бали за цією шкалою свідчать про сильно виражену недовіру до навколишніх людей, підозрілості, ворожості. Такі діти та підлітки часто

бувають пасивними та сором'язливими у спілкуванні з однолітками через страх бути знехтуваними. Зазвичай це супроводжується комунікативною некомпетентністю, невмінням встановлювати дружні взаємини з іншими людьми.

4. Невпевненість у собі

Високі бали за цією шкалою свідчать про високу тривожність, неувпевненість у собі, можливо, про наявність комплексу неповноцінності, низьку самооцінку. Ці якості особистості також являються сприятливим підґрунтям для різних розладів у поведінці. Діти і підлітки, які мають високі оцінки по цій шкалі, можуть бути віднесені до групи ризику.

5. Акцентуації характеру

До групи ризику відносять наступні типи акцентуації характеру:

- **гіпертимний тип.** Вирізняється завжди хорошим настроєм, високим тонусом, енергійністю, активністю, проявляє прагнення бути лідером, нестійкий в інтересах, недостатньо розбірливий у знайомствах, не любить одноманітність, дисципліни, монотонної праці, оптимістичний, переоцінює свої можливості, бурно реагує на події, дратівливий.

- **істероїдний тип.** Проявляє підвищену любов до себе, посиленої уваги до себе з боку інших, потребу у захопленості, співчуття з боку навколишніх людей, намагається показати себе у кращому світлі, демонстративний в поведінці, претендує на виключне положення серед однолітків, непостійний та ненадійний в людських стосунках.

- **шизоїдний тип.** Характеризується замкнутістю та невмінням розуміти стан інших людей, відчуває труднощі у встановленні нормальних взаємин з людьми, часто аутизується в свій недоступний іншим людям внутрішній світ, в світ фантазій і мрій.

емоційно-лабільний тип. Характеризується надмірно непередбачуваною зміною настрою. Сон, апетит, працездатність та комунікабельність залежать від настрою. Високочутливий до взаємин людей.

Хід аналізу уроку:

1. Здійснити аналіз уроку за наступною схемою:

Схема психологічного аналізу уроку

1. Загальна психологічна спрямованість уроку:

— мотивація діяльності вчителя й учнів на уроці (за обов'язком, за

інтересом, за традицією спільної діяльності...);

— інтерес учителя й учня до уроку (до змісту, методів і форм).

2. Реалізація ідей розвиваючого навчання:

— як здійснювалась робота щодо формування активності, самостійності й творчості;

— які засоби використовував учитель для постійного переходу від навчання до самонавчання.

3. Організація пізнавальної діяльності на уроці:

— чи були установки на сприймання, запам'ятовування і роздуми (що сприйняти, що завчити, що обговорити);

— як учитель домагався цілісного й свідомого, осмисленого сприйняття навчального матеріалу (поставив мету, спрямував усвідомленість в одне русло, застосував цілісний підхід, наочність, образність тощо);

— як організував увагу (як спрямовував, як переключав, що робив під час відволікання, як домагався стійкості);

— як розвивав пам'ять дітей (які види діяльності організовував, як націлював на запам'ятовування, збереження і відтворення, як добирав інформацію для запам'ятовування, скільки і як повторював, як перевіряв;

— як розвивав мислення учнів, використовуючи порівняння, зіставлення, аналіз, синтез, класифікацію, систематизацію, генералізацію;

— як працював із поняттями, аргументами;

— як розвивав творчу уяву.

4. Формування вмінь і навичок дітей:

— як формував загальнонавчальні вміння й навички;

— як вироблялися спеціальні вміння й навички;

— які практикував види вправ і як вони сприяли тренуванню умінь і навичок;

— яку роль відіграють вказівки, інструкції, алгоритми, зразки під час формування вмінь і навичок;

— чи раціонально використав час для формування вмінь і навичок.

5. Розвиток емоційно-вольової сфери учнів:

— які емоції дітей переважають на уроці;

— які засоби корекції емоцій використав учитель на уроці;

- чи враховує педагог на уроці індивідуальні особливості й стан дитини;
- що робить для активізації вольової сфери у дітей;
- чи помічає учнів з агресивним і депресивним станом.

6. Психологічна саморегуляція вчителя на уроці:

- яке творче самопочуття вчителя на уроці;
- який контакт з учнями;
- як реагує вчитель на аналіз уроку.

2. Результати спостереження занести до протоколу

ПРОТОКОЛ
психологічного аналізу уроку (заходу)

(назва навчального закладу)

Дата: _____

Клас/група _____

Прізвище вчителя/вихователя, який проводив урок/заняття _____

Хто звернувся _____

Тема (назва) уроку (заходу) _____

Мета уроку/заходу: _____

Зміст проведеної роботи

I. Рівень організації заняття(структура та динаміка):

1.Логіка побудови заняття _____

2.Темп заняття _____

3.Ритм _____ *заняття*

II. Навчальна та пізнавальна діяльність дітей:

1.Обсягі якості знань дітей

2.Рівень уваги дітей

3.Чи відповідає вид сприймання змісту навчального матеріалу

4.На який психічний процес робиться акцент у навчанні

5.Чи наявні фактори, що сприяють творчому мисленню дітей

6. Чи знайшла вияв творча уява дошкільників

III.Створення психоемоційного комфорту на занятті:

1.Яскравість,образність,естетичність дид. матеріалів

2.Якість методів стимуляції та заохочення

3. Рівень взаємин і якості спілкування педагога з дітьми

4. Наявність умов для успіху дітей, підвищення їх віри в себе, позитивного само сприйняття

IV.Особливості саморегуляції педагога на занятті:

1.Психологічна позиція педагога

2. Працездатність педагога

3. Психологічна установка педагога

4. Емоційний тональний настрій педагога

5. Опора на провідний вид діяльності

6. Особливості керівництва

7. Якість спільної діяльності

8. Наявність творчого потенціалу

V.Формування мотиваційної сфери дошкільників:

1. Чітка постановка завдань

2. Домінуючий тип навчальної діяльності

3. Чи поєднується одержаний результат на занятті з метою

Рекомендації:

З висновками і рекомендаціями ознайомлений:

(П.І.Б.) (підпис)

Практичний психолог/соціальний педагог

(П.І.Б.)

(підпис)

Основна література:

1. Федосенко Е.В. Психологическое сопровождение подростков: система работы, диагностика, тренинги. Монография. – СПб.: Речь, 2008.
2. Лепіхова Л.А., Татенко В.О. Методика: "Психологічна група ризику – ПГР"// Психологія. Наук.- метод. Зб. – К.:Освіта, 1993. – Випуск № 41.
3. Сівак С. Скринінг шкільного життя. Методика комплексного психодіагностичного вивчення стану навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – 72с. – (С.39-45).
4. Киричук О.В. Розвиток креативності вчителя в педагогічному спілкуванні // Рідна школа. - 1995. – №12. – С.53.

Лабораторне заняття № 6

Тема: ПСИХОДІАГНОСТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ УЧНІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ

Мета: сформувати навички вивчення учнівського колективу.

Професійна спрямованість: уміння виявляти та визначати психологічні особливості учнівського колективу.

План

1. Поняття соціально-психологічного клімату колективу.
2. Учніський колектив: характеристика, особливості взаємодії.
3. Методи дослідження учнівського колективу.

Виконання індивідуального практичного завдання за алгоритмом.

Сплануйте та здійсніть дослідження учнівського колективу визначивши соціально-психологічний клімат, рівень розвитку та ціннісно-орієнтаційну єдність учнівського колективу.

Методика “Оцінювання психологічного клімату в педагогічному (учнівському) колективі” (Н.М. Каспрік)

Інструкція. «Оцініть вияв перелічених ознак психологічного клімату у Вашому колективі. Прочитайте спочатку запропоноване зліва твердження, а потім – справа. Поставте ту оцінку (бал), яка, на Вашу думку, відповідає істині. Кожну пару тверджень можна оцінити балами: +3 - позитивна ознака проявляється у колективі завжди; +2 - позитивна ознака проявляється у більшості випадків; +1 - позитивна ознака проявляється часто; 0 – виявляється однаково як позитивна, так і негативна ознака; -1 – негативна ознака проявляється часто; -2 – негативна ознака проявляється у більшості випадків; -3 – негативна ознака проявляється у колективі завжди.»

Твердження	Бал	Твердження
1. Переважає бадьорий, життєрадісний настрій		1. Переважає гнітючий настрій
2. Доброзичливість у стосунках, взаємні симпатії		2. Конфліктність у стосунках і антипатії
3. У стосунках між угрупованнями всередині колективу існують взаємна прихильність, розуміння		3. Угруповання конфліктують між собою
4. Членам колективу подобається бути всім разом, брати участь у спільній діяльності		4. Виявляють байдужість до тіснішого спілкування, демонструють негативне ставлення

		до спільної діяльності
5. Успіхи чи невдачі товаришів викликають співпереживання, щиру участь усіх членів колективу		5. Успіхи чи невдачі товаришів залишають байдужими, або ж викликають почуття заздрощів та зловтіхи
6. З повагою ставляться до думки кожного члена колективу		6. Кожний вважає свою думку найправильнішою, проявляє нетерпимість до думки товаришів
7. Успіхи і невдачі колективу переживають як власні		7. Спільні успіхи і невдачі не знаходять відгуку у членів колективу
8. У тяжкі для колективу хвилини відбувається емоційне єднання “один за всіх і всі за одного”		8. У тяжкі хвилини у колективі виникають сварки, з’являються розгубленість, взаємні обвинувачення
9. Люди пишаються успіхами колективу.		9. До похвали і відзначень колективу ставляться байдуже
10. Колектив активний, сповнений енергії		10. Колектив інертний і пасивний
11. Співчутливо і бережливо ставляться до нових членів колективу, допомагають їм адаптуватися		11. Новачки почувають себе чужими, до них часто виявляють ворожість
12. Спільні справи захоплюють усіх, викликають бажання працювати колективно		12. Колектив неможливо організувати на спільну справу. Кожний думає тільки про власні інтереси
13. У колективі існує справедливе ставлення до всіх його членів, підтримуються і захищаються “слабкі”		13. У колективі помітно виділяються “привілейовані”; зверхнє ставлення до “слабких”
Разом:		

Опрацювання отриманих даних: необхідно знайти арифметичну суму оцінок кожного опитуваного. У підсумку може бути як додатне, так і від’ємне число. Усі цифри, отримані після опрацювання відповідей кожного учасника дослідження, необхідно додати і поділити на кількість респондентів. Отриманий результат необхідно порівняти з “ключем” методики:

+22 і більше	високий ступінь сприятливості соціально-психологічного клімату
від +8 до +22	середній ступінь сприятливості
від 0 до +8	низький ступінь сприятливості (незначна)
від 0 до -8	початкова несприятливість соціально-психологічного клімату

від -8 до -10	середня несприятливість
від -10 і нижче (за від’ємною шкалою)	висока несприятливість

Дослідження рівня розвитку учнівського колективу

(Розв’язання конфліктів в освітньому середовищі професійного ліцею: методичний посібник / уклад. Сергій Анатолійович Котловий. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. – 132 с. – С. 111-113)

Інструкція. Вам пропонуються твердження, які описують різні сторони діяльності та взаємовідносин у групі. Оцініть міру прояву кожного твердження характерного для Вашої групи. Для оцінки тверджень скористайтесь наступними варіантами відповідей: А – твердження повністю відповідає ситуації в групі. Б – твердження в цілому характерне для групи. В – твердження лише в незначній мірі характерне для групи. Г – твердження зовсім не відповідає групі».

Твердження	А +	Б +	В -	Г -
В нашій групі головний критерій цінності людини – його ставлення до праці, до загальної справи, до однокласників				
У нашій групі новий учень швидше за все не відчує себе «чужаком», а зустріне доброзичливість і привітність				
У нашій групі немає «цапів-відбувайлів» і «улюбленців»				
Мої однокласники не пройдуть байдуже повз чийсь біду				
Дух безкорисливості і взаємодопомоги відрізняє нашу групу				
Кожен із нас ініціативний, щоб у разі потреби узяти на себе відповідальність за спільну справу				
Для нас неприйнятний принцип «своя сорочка ближча до тіла»				
Успіх кожного з нас щиро радує усіх і не викликає заздрості				
Більшість з нас заради загального успіху може поступитися особистою справою				
Ми зазвичай не чекаємо вказівок і самі проявляємо ініціативу				
У нашій групі кожен відчуває себе відповідальним за успіх колективу				
Як правило, при вирішенні важливих питань ми завжди однакові				
Наша група є згуртованою та організованою				
У разі невдач і поразок ми не поспішаємо звинувачувати один одного, а намагаємося розібратися в їх причинах				
Ми завжди працюємо ефективно незалежно від того чи є з нами наш керівник (учитель, куратор)				
Ми раді, коли до нас у групу приходить наш керівник (учитель,				

куратор)				
Стиль роботи з нами педагогів (вчителів) рівний та доброзичливий				
Для нас не характерно, що винними були і винуваті і непричетні				
У нас не прийнято відсиджуватися або ховатися за спинами інших				
У кожного з нас вистачило б сил, щоб спробувати зупинити інших від необдуманого кроку				
Ми не промовчимо, якщо побачимо, що хтось не правий				
Після занять (уроків) ми не рідко вільний час проводимо разом				
У нас прийнято ділитися своїми радощами і турботами				
Ми завжди відчуваємо себе єдиною командою				
У нашій групі порушник відповідатиме не лише перед керівником (учителем, куратором), але й перед усією групою				
У нашій групі фізична сила, зовнішня привабливість, володіння «модними» речами не є причиною поваги і популярності				
Наша згуртованість швидше за все не постраждає, якщо в групу прийдуть відразу кілька нових учнів				

Опрацювання отриманих даних: оцінка загального стану згуртованості визначається шляхом визначення переваги відповідей (1, 2, 3 або 4).

Перевага відповідей типу «1» - рівень розвинутого та стійкого колективу.

Перевага відповідей типу «2» - середній рівень розвитку колективу.

Перевага відповідей типу «3» - низький рівень розвитку колективу.

Перевага відповідей типу «4» - найнижчий рівень розвитку колективу («корпорація»).

Діагностика ціннісно-орієнтаційної єдності учнівського колективу

(Розв’язання конфліктів в освітньому середовищі професійного ліцею: методичний посібник / уклад. Сергій Анатолійович Котловий. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. – 132 с. – С. 113-115)

Ціннісно-орієнтаційна єдність (ЦОЄ) є основною характеристикою згуртованості колективу, яка визначається ступенем співпадінь оцінок і позицій його членів по відношенню до цілей діяльності та цінностей, найбільш значущих для колективу в цілому.

Інструкція. «Оберіть 5 якостей особистості, які Ви вважаєте найбільш цінними для успішної спільної діяльності».

Твердження	Кількість виборів
Постійність	
Витримка	
Свобода та творчість у діях	
Товариськість	
Старанність	
Мінливість	
Чутливість	
Знання своїх можливостей	
Дотримання колективних традицій	
Схильність до творчої уяви	
Висока самооцінка	
Здібності до навчання	
Ощадливість	
Організованість	
Хитрість	
Ініціативність	
Цілеспрямованість	
Наполегливість	
Уміння слухати	
Щирість	
Самостійність	
Ерудованість	
Прагнення до успіху	
Діловитість	

Обробка отриманих даних. Визначте рівень ЦОЄ за формулою:

$ЦОЄ = \frac{n-m}{N} * 100\%$, де n - сума виборів 5-ти найбільш поширених (обраних) якостей; m - сума виборів 5-ти найменш поширених (обраних) якостей; N - загальна кількість виборів.

Максимальний ступень розвитку ЦОЄ (100%) можливий, якщо усі члени групи оберуть однакові 5 якостей ($n = N$, $m = 0$).

Низький рівень ЦОЄ є показником розузгодженості думок і цінностей членів колективу.

ЗВІТ

1. Сформулювати клієнтське звернення до психолога для розв'язання якого необхідно дослідити особливості розвитку класного колективу.

2. Розробити психологічні рекомендації для підвищення рівня єдності та покращення соціально-психологічного клімату учнівського колективу.

Основна література:

1. Каспрік Н.М. Соціально-психологічний клімат колективу як важливий чинник діяльності ПТНЗ // Режим доступу: profosvitakm.at.ua/Psisholog/metod/soc-psikhol.klimat.doc
2. Розв'язання конфліктів в освітньому середовищі професійного ліцею: методичний посібник / уклад. Сергій Анатолійович Котловий. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. – 132 с.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 2

I. Тестові завдання (Максимальна кількість балів – 30).

Приклад тестового завдання:

Оберіть один із запропонованих варіантів відповіді

До критеріїв вихованості не відноситься:

- а) відповідність поведінки людини моральним вимогам суспільства;
- б) поведінка в ситуації емоційного напруження;
- в) прагнення завоювати статус дорослого;
- г) усі відповіді правильні.

II. Теоретичні завдання (оцінюються від 0 до 30 балів). Максимальна кількість балів – 35.

1. Дидактична система розвивального навчання Л. Занкова.
2. Теорія розвивального навчання В. Давидова і Д. Ельконіна.
3. Теорія розвивального навчання З. Калмикової.
4. Психологічна структура педагогічної діяльності (за Н. Кузьміною, О.Щербаковим).
5. Мотивація педагогічної діяльності.
6. Професіограма вчителя.
7. Авторитет учителя.
8. Самоосвіта вчителя.
9. Професійна деформація педагога.
10. Стили педагогічної діяльності (за А. Марковою та А. Ніконовою).
11. Стили педагогічного спілкування.
12. Психологічні бар'єри у педагогічному спілкуванні.
13. Адаптація педагога до умов професійної діяльності.
14. Психологічний клімат у педагогічному колективі.
15. Класифікація інноваційних технологій навчання (за О. Власовою).
16. Научіння та його види.
17. Концепції учіння.
18. Учбова діяльність учнів.
19. Структура учбової діяльності.
20. Формування мотиваційної сфери особистості.
21. Психологічні умови формування вміння вчитися.
22. Поняття педагогічної ситуації. Потенційно конфліктогенні ситуації у педагогічній діяльності.
23. Типи конфліктів у педагогічній діяльності.

24. Джерела конфліктів з учнями у різні вікові періоди їх психічного розвитку.
25. Деструктивні та конструктивні функції конфлікту.
26. Профілактика конфліктів у педагогічному колективі.

III. Практичне завдання (Максимальна кількість балів – 35).

Учениця 11 класу характеризується егоїстичною спрямованістю особистості, їй властива мотивація на результат, має тенденцію до зовнішнього локусу контролю, стиль пізнавальної діяльності тяжіє до інтелектуально-оцінного. Обґрунтуйте цілі та методи виховання, які були б найбільш доцільними для цієї учениці.

ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

Ψ Володіння теоретичним матеріалом з тем курсу.

Ψ Зараховано усі звіти за лабораторні заняття, передбачені робочою програмою та інструктивно-методичними матеріалами.

Структура залікового білету.

Заліковий білет включає **три види** завдань.

I. Тестове завдання (максимальна кількість балів – 30).

Приклад тестового завдання:

Оберіть один із запропонованих варіантів відповіді

1. Що є психологічними засобами виховання:

- а) різноманітні види навчіння, психотерапія, психокорекція;
- б) різноманітні види навчіння (що пов'язані з формуванням вчинків людини), переконання;
- в) навіювання, зміна соціальних установок, перетворення когнітивної сфери
- г) психотерапія, психокорекція, соціально-психологічний тренінг.

II. Теоретичне питання (максимальна кількість балів – 35).

- 1. Об'єкт, предмет і завдання педагогічної психології.
- 2. Структура педагогічної психології.
- 3. Зв'язок педагогічної психології з іншими науками.
- 4. Становлення та розвиток педагогічної психології.
- 5. Принципи педагогічної психології.
- 6. Методи педагогічної психології.
- 7. Психологічна структура педагогічної діяльності (за Н. Кузьміною, О.Щербаковим).
- 8. Мотивація педагогічної діяльності.
- 9. Професіограма вчителя.
- 10. Авторитет учителя.
- 11. Самоосвіта вчителя.
- 12. Професійна деформація педагога.
- 13. Стилi педагогічної діяльності (за А. Марковою та А. Ніконовою).
- 14. Стилi педагогічного спілкування.
- 15. Психологічні бар'єри у педагогічному спілкуванні.
- 16. Адаптація педагога до умов професійної діяльності.
- 17. Психологічний клімат у педагогічному колективі.
- 18. Психологічні механізми виховання.
- 19. Виховний вплив. Класифікація виховних впливів (за О. Волковою).
- 20. Сім'я як соціально-психологічний фактор виховання.

21. Адиктивна поведінка учнів.
22. Делінквентна поведінка учнів.
23. Профілактика поведінки, що відхиляється від норми.
24. Психологічні теорії виховання (за О. Сухомлинською).
25. Моральний розвиток особистості за Л. Колбергом.
26. Особливості виховного процесу на різних етапах онтогенезу.
27. Індивідуальний підхід у процесі виховання.
28. Рівні вихованості особистості.
29. Причини порушень дисципліни дітьми.
30. Структура навчання.
31. Види навчання.
32. Типи навчання.
33. Навчальність (научуваність) і її структура.
34. Неуспішність, її попередження та подолання.
35. Дидактична система розвивального навчання Л. Занкова.
36. Теорія розвивального навчання В. Давидова і Д. Ельконіна.
37. Теорія розвивального навчання З. Калмикової.
38. Система навчання В. Шаталова.
39. Класифікація інноваційних технологій навчання (за О. Власовою).
40. Научіння та його види.
41. Концепції учіння.
42. Учбова діяльність учнів.
43. Структура учбової діяльності.
44. Формування мотиваційної сфери особистості.
45. Психологічні умови формування вміння вчитися.
46. Поняття педагогічної ситуації. Потенційно конфліктогенні ситуації у педагогічній діяльності.
47. Типи конфліктів у педагогічній діяльності.
48. Джерела конфліктів з учнями у різні вікові періоди їх психічного розвитку.
49. Деструктивні та конструктивні функції конфлікту.
50. Профілактика конфліктів у педагогічному колективі.

III. Практичне завдання(максимальна кількість балів – 35).

Шанований педагог з великим досвідом роботи заходить до класу і бачить на дошці карикатуру на себе. Вона виразна, смішна, точна. Клас мовчки очікує реакції учителя.

1. Поясніть з точки зору педагогічної психології найбільш ймовірні причини такого вчинку учнів.
2. Запропонуйте та обґрунтуйте найбільш конструктивну реакцію педагога на дану ситуацію.

Шкала оцінювання: національна та ЕКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література до курсу «Педагогічна психологія»

Основна література:

1. Айсмонтас Б.Б. Педагогическая психология. // <https://studfiles.net/preview/3539206/>
2. Базовый курс медиации: рефлексивные заметки / М. С. Бойко [и др.] ; под общ. ред. С. В. Лабода. — Минск : Медисонт, 2011. — 316 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади //К.: Либідь. – 2003. –280 с.
4. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності: навч. посіб //К.: Академвидав. – 2009. – Т. 248.
5. Битянова М.Р. Социальная психология: наука, практика и образ мыслей. Учебное пособие. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 576с.– С. 46-52.
6. Власова О.І.Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
7. Выготский Л.С. Педагогическая психология // Лев Выготский; под.ред.В.В.Давыдова. – М.:АСТ: Астрель: Хранитель, 2008. – 671 с.
8. Діалогічна взаємодія у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи / За ред. Г.О. Балла, В.О. Киричука. – К., 1997.
9. Дусавицький А. К. Розвивальне навчання: теорія і практика. До 35-річчя початку експериментальних досліджень./Вісник ХНУ № 517., Серія Психологія, 2001 г. с. 50-55.
10. Журавлев А.И. Основы педагогической конфликтологии. – М.: РПА, 1995. – 183 с.
11. Заброцький М.М. Педагогічна психологія: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2000.– 100 с.
12. Заброцький М.М., Шапошникова Ю.Г. Лекції з педагогічної психології: навч. посіб. / М.М. Заброцький, Ю.Г. Шапошникова – Херсон: Грінь Д.С., 2014. – 144 с.
13. Занков Л.В. Избранные педагогические труды. – М.: Педагогика, 1990.– С.61-66.
14. Казанская В.Г.Педагогическая психология. СПб.: Питер, 2005. – 366 с.: ил. – (Серия «Краткий курс»), С. 86 -112.
15. Каспрік Н.М. Соціально-психологічний клімат колективу як важливий чинник діяльності ПТНЗ // Режим доступу: profosvitakm.at.ua/Psisholog/metod/soc-psikhol.klimat.doc
16. Коновалов А. Ю. Медиация в системе образования: обзор опыта разных стран //Психологическая наука и образование [www. psyedu. ru](http://www.psyedu.ru). – 2014. – №. 3. – С. 18-30.

17. Котловий С.А. Діяльність соціального педагога з медіаторами як посередниками у розв'язанні конфліктів. // Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/23933/1/Mir_2015_1_19.pdf.
18. Котловий С.А. Формування соціального досвіду безконфліктної поведінки в учнів професійного ліцею: монографія / С.А. Котловий, Л.О. Котлова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франко. – 2018. – 260 с.
19. Лишин О.В. Педагогическая психология воспитания: учебное пособие / О.В. Лишин; под ред. Д.И. Фельдштейна. – М.: Академкнига, 2003. – 332 с.
20. Ложкін Г.В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 416 с.
21. Немов Р.С. Психология. Кн.3.: Психодиагностика. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2006. – 640 с.
22. Нестерова О.В. Педагогическая психология в схемах, таблицах и опорных схемах: учебное пособие для вузов / О.В.Нестерова. М.: Айрис-пресс. 2006 – 112 с. – (С.43-72).
23. Оборотова С. А. Медиация как современная технология управления конфликтами в образовательной среде //Ценности и смыслы. – 2015. – №. 1 (35).
24. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За ред. О.М. Пехоти. — К.: А.С.К., 2004. – 256 с. – Бібліогр. в кінці розд.
25. Освітні технології: Навч.-метод. посіб./ О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За ред. О.М. Пехоти. — К.: А.С.К., 2004. – 256 с. – Бібліогр. в кінці розд.
26. Педагогическая психология : учебник для бакалавров / под ред. В.А. Гуружапова. — М. : Издательство Юрайт, 2016. — 493 с.
27. Педагогічна майстерність. Підручник / За ред. І.Я. Зазюна. – К.: Вища школа, 1997. – 397 с.
28. Потапова Н.І. Форми навчальної діяльності учнів (історико-педагогічний контекст) // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 1-2 (34-35).– С. 223-231.
29. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога: Учеб.пособие: В 2 кн.: 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Гума-нит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1: Система работы психолога с детьми разного возраста. – 384с.
30. Розв'язання конфліктів в освітньому середовищі професійного ліцею: методичний посібник / уклад. Сергій Анатолійович Котловий. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. – 132 с.

31. Рыбакова М.М. Конфликт и взаимодействие в педагогическом процессе. – М.: Просвещение, 1991. – 128 с.
32. Савчин М.В. Педагогічна психологія: навч. посіб. / М.В. Савчин. – К.: Академвидав, 2007. – 422 с.
33. Савчин М.В. Соціальна педагогічна психологія: Навчальний посібник для студентів вузів. – Дрогобич: Відродження, 1998. – 298 с.
34. Семенець С. П. Система розвивального навчання: ретроспективний аналіз //ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – №. 24. – С. 121-124.
35. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Педагогічна психологія: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 168 с.
36. Скрипченко О.В. Вікова і педагогічна психологія / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін.. – К., 2001. – 415 с.
37. Степанов О.М. Педагогічна психологія: навч. посіб. / О.М. Степанов. – К.: Академвидав, 2011. – 416 с.

Додаткова література:

1. Айсмонтас Б.Б. Педагогическая психология: Схемы и тесты М.: Издательство ВЛАДОС-ПРЕСС. 2002. – С 6-27.
2. Бабанский Ю. К., Победоносцев Г. Л. Комплексный подход к воспитанию школьников. - М., 1980.
3. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб./ О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – С. 318 – 347.
4. Давыдов В.В. О понятии развивающего обучения. // Вопросы психологии. – 1995. – №5.
5. Закон України "Про освіту". - К., 1991.
6. Казанская В.Г. Педагогическая психология. – СПб.: Питер, 2005. – 366 с.: ил. – (Серия «Краткий курс»).
7. Концепція безперервного національного виховання. - К., 1994. Подласый И. П. Педагогика. - М., 1999.
8. Матюшкин А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. М.: Педагогика. – 1972. – С. 170-186.
9. Махмутов М.И. Проблемное обучение. Основные вопросы теории. – М.: Педагогика. – 1975. – С. 246-258.
10. Нестерова О.В. Педагогическая психология в схемах, таблицах и опорных схемах: учебное пособие для вузов/ О.В.Нестерова. М.: Айрис-пресс. 2006 – 112 с. С.5-12.
11. Педагогічна психологія / За ред. Л.М. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К.: Вища школа, 1991.

12. Педагогічна психологія: навч. посіб. / укладачі: Н. Г. Матейчук, О. П. Степаненко. – Чернівці, 2014.– 240 с.
13. Петровский А. В. Быть личностью. Москва, 1990.
14. Платонов К. К. Структура и развитие личности. Москва, 1986.
15. Принципы экспериментальной дидактической системы. // Занков Л.В. Избранные педагогические труды. – М.: Педагогика, 1990.
16. Психологический словарь / Под ред. В.В. Давыдова, А.В. Запорожца, Б.Ф. Ломова и др. – М.: Педагогика, 1983. – 448 с.
17. Психология воспитания / Под ред. В. А. Петровского. Москва, 1995.
18. Психология индивидуальных различий. Тексты / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтср, В. Я. Романова. Москва, 1982.
19. Психология личности. Тексты / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтср, А. А. Пузыря. Москва, 1982.
20. Психология. Словарь / Под общ. Ред. А.В. Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат. – 1990. – 494 с.
21. Психологічна наука, вчитель, учень / За ред. В. І. Войтка. Київ, 1979.
22. Психологія навчання /За ред. Б.Ф. Баєва. – К.: Рад. шк.. – 1972.
23. Психологія особистості: Словник-довідник /За редакцією П.П.Горностая, Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 320 с.
24. Реан А.А., Бордовская Н.В., Розум С.И. Психология и педагогика. – СПб.: Питер, 2005. – 432 с.: – (Серия «Учебное пособие»).
25. Стельмахович М. Г. Теорія і практика українського національного виховання. - Івано-Франківськ, 1996.
26. Сухомлинський В. А. О воспитании. - М., 1975.
27. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Вибр. пед. твори: У 2-х т. - К., 1983. - Т. 2.
28. Хупавцева Н.О. Психолого-педагогічні принципи проведення євристичної бесіди на уроках в сучасній школі // Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України / за ред..С.Д.Максименка. Т. IX, част.1. – К., 2007. – 468 с.

**Список літератури з курсу «Педагогічна психологія»,
яка наявна в ЖДУ імені Івана Франка**

№	Бібліографія	Кількість примірників	Місце знаходження
1.	Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія [Текст]: курс лекцій: [навч. посіб.] / В.П.Кутішенко; М-во освіти і науки України, Ін-т соц. роботи та упр. НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К.: Центр навч. л-ри,	2	Аб. №1 (1) Аб.природ. (1)

	2005. – 125 с.		
2.	Бочелюк В.Й. Педагогічна психологія [Текст] / В.Й. Бочелюк, В.В. Зарицька; М-во освіти і науки України, Запоріж. ін-т держ. та муніцип. упр. – К.: Центр навч. л-ри, 2006. – 247 с.	1	Аб.природ. (1)
3.	Власова О.І. Педагогічна психологія [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.І.Власова. – К.: Либідь, 2005. – 398с.	156	ЧЗ №1 (5) Б-ка ННІ інозем. філолог. (19) Аб.природ.(17) ЧЗ природ. ф-ту (3) Аб. №1 (112)
4.	Головінський І. Педагогічна психологія [Текст]: навч. посіб. для вищ. шк. / Іван Головінський. – К.: Аконт, 2003. – 287 с.	4	ЧЗ №1 (2), Аб. №1 (2)
5.	Заброцький М.М. Педагогічна психологія [Текст]: курс лекцій для студ. вищ. навч. закл. / М.М.Заброцький; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. – К.: МАУП, 2000. – 99 с.	29	ЧЗ №1 (4) ЧЗ природ.ф-ту (5) Аб.природ. (2) Аб. №1 (18)
6.	Савчин М.В. Педагогічна психологія [Текст]: навч. посіб. / М.В. Савчин. – К.: Академвидав, 2007. – 422 с.	5	Аб. №1 (1) Каб. псих. і пед. ІПДО (1) Каб. загальної псих. (1) ЧЗ №1 (2)
7.	Педагогічна психологія [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.П. Сергєєнкова [та ін.]; М-во освіти і науки України, Київ. ун-т ім. Б.Грінченка. – К.: Центр учб. л-ри, 2012. – 167 с.	2	ЧЗ №1 (2)
8.	Степанов О.М. Педагогічна психологія [Текст]: навч. посіб. / О.М. Степанов. – К.: Академвидав, 2011. – 413 с.	1	ЧЗ №1 (1)
9.	Професійно-орієнтовані завдання з психології [Текст]: навч. посіб. / В.В. Горбунова [та ін.]; за ред. О.Л. Музики; Житомир. держ. ун-т ім. І.Франка, Соц.-психол. ф-т, Каф. соц. та практ. психології. – [3-є вид., переробл. і допов.]. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 565 с.	4	ЧЗ №1 (2) Аб. №1 (2)
10.	Загвязинский В.И. Методология и методы психолого-педагогического исследования [Текст]: учеб.пособие для студентов высш. педагог. учеб. заведений / В.И. Загвязинский, Р. Атаханов. – 2-е изд., стереотип. – М.: ACADEMIA, 2005. – 206 с.	3	Каб. соц. псих. (1) ЧЗ №1 (2)
11.	Практикум по общей, экспериментальной и	1	Каб. соц. псих. (1)

	прикладной психологии [Текст]: учеб.пособие / под ред.: А.А. Крылова, С.А. Маничева. – Изд. 2-е испр. и перераб. – СПб.; М.; Харьков: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2003. – 559 с.		
12.	Кутішенко В.П. Психологія педагогічної діяльності і особистості вчителя [Текст] / В.П.Кутішенко // Вікова та педагогічна психологія: курс лекцій: навч. посіб. / В.П.Кутішенко. – 2-ге вид. – К.: Центр учб. л-ри, 2010. – С. 107-119.	8	Каб. загальної псих. (1) ЧЗ №1 (2) Каб. псих. і пед. ІПДО (1) Каб. соц. пед. (1) Аб. №1 (3)
13.	Вікова та педагогічна психологія [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [кол. авт. О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін.]. – Вид. 2-е доповн. – К.: Каравела, 2008. – 399 с.	1	ЧЗ №1 (1)
14.	Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.Г. Видра; М-во освіти і науки України, Черніг. держ. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. – К. : Центр учб. л-ри, 2011. – 111 с.	1	ЧЗ №1 (1)
15.	Выготский Л.С. Педагогическая психология [Текст] / Л.С. Выготский; под ред. В.В.Давыдова.– 3-е изд. – М.: Педагогика, 1991. – 479 с.	8	ЧЗ №1 (8)
16.	Крысько В.Г. Психология и педагогика в схемах и таблицах [Текст]: учеб.-метод. пособие / В.Г.Крысько. – Минск: Харвест, 1999. – 375 с.	1	ЧЗ №1 (1)
17.	Самоненко Ю.А. Психология и педагогика [Текст]: учеб.пособие для вузов / Ю.А.Самоненко. – М.: Юнити, 2001. – 277 с.	2	ЧЗ №1 (1) Аб. №1 (1)
18.	Кан-Калик В.А. Педагогическое творчество [Текст] / В.А. Кан-Калик, Н.Д. Никандров. – М.: Педагогика, 1990. – 140 с.	4	ЧЗ №1 (3) Аб. №1 (1)
19.	Родионов, В.А. Взаимодействие психолога и педагога в учебном процессе [Текст]: метод.рекомендации / В.А. Родионов, М.А. Ступницкая.– Ярославль: Акад. развития: Акад. холдинг, 2001. – 159 с.	1	Аб.природ. (1)
20.	Габай Т. В. Педагогическая психология [Текст]: учеб.пособие для студентов высш. учеб. заведений, обучающихся по направлению и специальностям психологии / Т.В. Габай; Высш. образование. – М.: ACADEMIA, 2010. – 239 с.	1	Каб. загальної псих. (1)
21.	Фридман Л.М. Психологический	2	ЧЗ №1 (2)

	справочник учителя [Текст] / Л.М. Фридман, И.Ю. Калугина.– 2-е изд., доп. и перераб. – М.: Совершенство, 1998. – 411 с.		
--	---	--	--

Інформаційні ресурси

1. Електронна хрестоматія до курсу.
2. Комплекс тестових завдань на порталі ZDU PROJECT.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ З КУРСУ «ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ»

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
<i>Початковий рівень знань «2» (рецептивно-продуктивний)</i>	0-25 балів без права перескладання (для екзаменів та заліків)	Студент за допомогою викладача розпізнає визначення основних термінів на побутовому рівні, однослівно („так” чи „ні”) відповідає на конкретні запитання.	Студент намагається відповідати, однак потребує постійної консультації та контролю з боку викладача. За допомогою викладача намагається пояснити з наукової точки зору явища оточуючої дійсності.
	26-49 балів	Студент за допомогою викладача однослівно відповідає на запитання, відтворює незначну частку питання в тому вигляді і в тій послідовності, у якій воно було розглянуте на лекції або консультації.	Студент вміє при постійному контролі і допомозі викладача визначити тему, до якої стосується наведений приклад прояву психічної діяльності особистості.
	50-59 балів	Студент з помилками характеризує окремі поняття та явища загальної психології. Володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Студент вміє при постійному контролі і допомозі викладача визначити тему та основні поняття, що пояснюють описане явище.
<i>Середній рівень знань «3» (репродуктивний)</i>	60-65 балів	Студент володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на продуктивному рівні: за допомогою викладача відтворює словами, близькими до тексту лекції, визначення	Студент вміє з допомогою викладача визначити тему та основні поняття, що пояснюють описане явище та навести приклади методів та методик для його дослідження.

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		основних термінів, принципів; частково відтворює текст підручника; у процесі відповіді допускає окремі видозміни навчальної інформації; ілюструє відповіді прикладами, що були наведені на консультації.	
	66-70 балів	Студент за допомогою викладача дає правильне визначення окремих понять з області загальної психології; словесно описує явища та закономірності психічної діяльності людини, вказує на деякі їх властивості; відтворює всю тему або її основну частину, ілюструючи відповідь власними прикладами.	Студент вміє правильно перевести приклади психічної діяльності з „побутової” мови на мову наукових понять та термінів, визначити тему, основні поняття та закономірності, що пояснюють описане явище, підібрати адекватні методи для його дослідження та описати їх результати.
	71-73 балів	Студент за допомогою викладача свідомо відтворює тему лекції, ілюструючи її власними прикладами; розкриває суть загальнопсихологічних процесів та явищ, допускаючи у відповідях незначні неточності; намагається співвіднести окремі психодіагностичні методики з їх груповими характеристиками; намагається застосувати окремі	Студент вміє правильно перевести приклади психічної діяльності з „побутової” мови на мову наукових понять та термінів, визначити тему, основні поняття та закономірності, що пояснюють описане явище, підібрати адекватні методи для його дослідження зробити якісний аналіз результатів дослідження та частково узагальнити результати.

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		прийоми логічного мислення (порівняння, аналіз, висновок).	
<i>Достатній рівень знань «4» (конструктивно варіативний)</i>	74-80 балів	Студент без помилок відтворює зміст питання, наводячи власні приклади; правильно розкриває суть психодіагностичних понять.	Студент здатний дати психологічне пояснення прикладам загальнопсихологічних процесів та явищ, підібрати методи та провести дослідження, описати отримані результати. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення.
	81-85 балів	Студент володіє навчальною інформацією, вміє зіставляти, узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; аргументовано відповідає на поставлені запитання і намагається відстояти свою точку зору.	Студент здатний дати психологічне пояснення прикладам загальнопсихологічних процесів та явищ, підібрати методи та провести дослідження, описати отримані результати. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення. При потребі звертаючись до викладача може визначити окремі шляхи корекції або розвитку описаного явища.
	86-89 балів	Студент вільно володіє вивченим обсягом навчального матеріалу, наводить аргументи на підтвердження своїх думок, використовуючи матеріали власних	Студент здатний дати психологічне пояснення прикладам загальнопсихологічних процесів та явищ, підібрати методи та провести

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		спостережень та проведених досліджень; може за допомогою викладача відповідати на питання, що потребують знання кількох тем.	дослідження, описати отримані результати. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення. При потребі звертаючись до викладача може визначити окремі шляхи корекції або розвитку описаного явища. При виконанні завдання може поєднувати знання з кількох тем.
Високий рівень знань «5» (творчий)	90-93 балів	Студент вільно володіє темою, має ґрунтовні психологічні знання; вільно відповідає на запитання, що потребують знання кількох тем; оцінює окремі нові факти, явища; судження логічні й достатньо обґрунтовані; узагальнює і систематизує матеріал у межах навчальної теми; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності.	Студент виявляє початкові творчі здібності: уміє працювати зі спеціальною літературою (наукові журнали тощо); знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, які поставив викладач, свою відповідь ілюструє схемами, прикладами з життя; проводить самоперевірку виконаної роботи; може з неповним обґрунтуванням пояснити виконання завдань підвищеного (комбінованого) рівня.
	94-97 балів	Студент вільно висловлює власні думки, визначає	Використовує набуті знання в нестандартних

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні психодіагностичні дослідження, висловлюючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності.	ситуаціях, переконливо аргументує особисту життєву позицію, узгоджуючи її з загальнолюдськими цінностями.
	98-100 балів	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибоко розуміє суть психічних процесів та явищ; подає ідеї згідно з вивченим матеріалом, робить творчо обґрунтовані висновки; вміє аналізувати і систематизувати матеріали власних досліджень; визначає порядок особистої навчальної діяльності, самостійно оцінює її результати. Активно займається науково-дослідною роботою.	Студент самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання, формулювати психологічну проблему і визначати шляхи її розв'язання; вести дискусію з конкретного питання; проводити дослідження високої складності.

Навчально-методичне видання

Укладачі:

КОЛОМІЄЦЬ Тетяна Володимирівна

МОЖАРОВСЬКА Тетяна Вікторівна

ШАПРАН Тетяна Миколаївна

ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Методичні рекомендації